

Univerza v Ljubljani

Pravna fakulteta

NAČELI DISPOZITIVNOSTI IN OFICIALNOSTI PRI
UREJANJU PREMOŽENJSKIH RAZMERIC V
NEPRAVDNEM POSTOPKU

(magistrsko diplomsko delo)

Avtor: Miha Jazbinšek

Mentor: prof. dr. Aleš Galič

Ljubljana, september 2019

POVZETEK

Načeli dispozitivnosti in oficialnosti sta v nepravdnih postopkih uveljavljeni v drugačnem obsegu in v drugačnem razmerju kot v pravdi, saj njihovo prilagoditev zahtevata narava in namen določenih nepravdnih postopkov. Načelo dispozitivnosti tako praviloma prevladuje v predlagalnih ali dispozitivnih nepravdnih postopkih, medtem ko načelo oficialnosti v uradnih ali oficioznih nepravdnih postopkih, vendar pa je načelo dispozitivnosti v predlagalnih postopkih uveljavljeno v manjši meri kot v pravdi. Načelo dispozitivnosti se v postopku izraža preko materialnih in procesnih dispozicij udeležencev v zvezi s predlogom in vezanostjo sodišča na vsebino predloga pri odločanju. Pri ugotavljanju, v kakšni meri je načelo dispozitivnosti uveljavljeno, je tako v ospredju predlog, razpolaganje z njim in vezanost sodišča nanj. Materialno dispozicijo predstavlja tudi sodna poravnava, ki je v predlagalnih postopkih dopuščena. Postopki za urejanje premoženjskih razmerij spadajo med predlagalne postopke, v magistrski nalogi so primeroma opisani štirje, in sicer: postopek za ureditev razmerij med solastniki, postopek za delitev stvari v solastnini, postopek za ureditev meje in postopek za ureditev nujne poti. Postopki imajo veliko skupnega, obenem pa ima vsak svoje posebnosti.

Ključne besede: načelo dispozitivnosti, načelo oficialnosti, nepravdni postopek, predlog, sodna poravnava, ureditev razmerij med solastniki, delitev solastnine, mejni spor, nujna pot, sodna praksa

ABSTRACT

The principle of free disposition and its counterpart, the *ex officio* principle, are in the non-contentious procedure established to a different extent and in a different ratio than they are in the civil procedure. The reason for that is in the different nature and in the different purpose of the specific non-contentious procedures. The principle of free disposition is, although to a lesser extent than in litigation, prevalent in the procedures that start solely upon party initiative (*iurisdictio voluntaria contentiosa*) while the *ex officio* principle prevails in the procedures that can be started by the court upon its own motion (*iurisdictio voluntaria officiosa*). When evaluating the extent to which the principle of free disposition is established in non-contentious procedure it is necessary to investigate the petition, parties proceedings regarding the petition and if the court is bound by the petition or by the claim as determined by the claimant, if there even is one in the petition. In-court settlement is also possible in the procedures that start solely upon party initiative. The non-contentious procedures regarding property law are the procedure for the regulation of the joint property relations, the procedure for the division of joint property, the procedure in the boundary dispute and the procedure for the arrangement of the way of necessity.

Key words: principle of free disposition, ex officio, non-contentious procedure, in-court settlement, regulation of the joint property relations, division of joint property, boundary dispute, way of necessity, case-law

KAZALO

1 UVOD	5
2 NEPRAVDNI POSTOPEK.....	6
2.1 RAZMEJITEV MED PRAVDNIM IN NEPRAVDNIM POSTOPKOM	7
2.2 TEMELJNA NAČELA NEPRAVDNEGA POSTOPKA	9
2.2.1 NAČELI DISPOZITIVNOSTI IN OFICIALNOSTI.....	9
2.2.2 PREISKOVALNO IN RAZPRAVNO NAČELO	10
2.2.3 OSTALA NAČELA	13
2.3 NARAVI POSTOPKA PRILAGOJENE DOLOČBE ZNP-1	13
2.4 SMISELNA UPORABA ZPP.....	15
3 PREDLOG V NEPRAVDNEM POSTOPKU	17
3.1 VLOŽITEV IN PREDHODNI PREIZKUS PREDLOGA	17
3.2 VEZANOST SODIŠČA NA PREDLOG	22
3.3 SPREMEMBA PREDLOGA	23
3.4 RAZPOLAGANJE S PREDLOGOM	25
4 SODNA PORAVNAVA	27
5 POSTOPKI ZA UREJANJE PREMOŽENJSKIH RAZMERIJ	31
5.1 POSTOPEK ZA UREDITEV RAZMERIJ MED SOLASTNIKI.....	31
5.2 POSTOPEK ZA DELITEV STVARI V SOLASTNINI.....	33
5.3 POSTOPEK ZA UREDITEV MEJE	36
5.4 POSTOPEK ZA UREDITEV NUJNE POTI.....	40
6 ZAKLJUČEK.....	43
7 LITERATURA.....	44

1 UVOD

Načeli dispozitivnosti in oficialnosti sta temeljni načeli civilnih postopkov, ki se nanašata na začetek, tek in zaključek postopka. Načelo dispozitivnosti pomeni, da so stranke dominus litis procesa, torej da se postopek lahko začne, teče in zaključi le po njihovi volji, medtem ko načelo oficialnosti v svoji čisti obliki pomeni, da je dominus litis procesa sodišče. Načelo dispozitivnosti je temeljno načelo pravnega postopka in daje strankam pravico, da s svojimi zahtevki prosto razpolagajo, sodišče pa je na njihove zahtevke vezano. Načelo oficialnosti se v pravi pojavi predvsem kot korektiv načela dispozitivnosti, v primerih, ko sodišče določenih razpolaganj strank na podlagi zakona ne dovoli.¹

Načeli sta uveljavljeni tudi v nepravdnih postopkih, z enako vsebino, a v drugačnem obsegu in v drugačnem razmerju, torej v obliki, prilagojeni naravi in ciljem nepravdnih postopkov. Na podlagi uveljavitve teh dveh načel delimo nepravdne postopke na predlagalne in uradne, pri čemer dispozitivnost prevladuje v predlagalnih, oficialnost pa v uradnih postopkih.²

Uveljavljenost posameznega načela v katerem od nepravdnih postopkov se izraža v omejenih dispozicijah udeležencev in na drugi strani v pooblastilih sodišča za določena dejanja. Prav to raziskujem v magistrski nalogi, pri čemer se osredotočam na postopke za urejanje premoženjskih razmerij, ki spadajo med predlagalne postopke, torej praviloma v njih prevladuje načelo dispozitivnosti. Ugotavljam, kje so meje načela dispozitivnosti v obravnavanih nepravdnih postopkih in v kolikšni meri so v teh postopkih predlagatelji res dominus litis procesa. Uveljavitev posameznega načela prikazujem preko podrobne predstavitve vloge in pooblastil posameznih procesnih subjektov v teh postopkih, pri čemer zakonsko ureditev dopolnujem z analizirano sodno prakso. Pri tem skušam upoštevati tudi samo naravo in cilje nepravdnih postopkov, ki jih predstavim uvodoma, saj so za pravilno in popolno razumevanje obravnavane tematike bistveni, in ki v določenih primerih že sami po sebi narekujejo uveljavitev teh načel v prilagojeni obliki.

¹ L. Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 107.

² V. Rijavec, 2001, Nepravdno pravo: zbornik referatov, str. 14–15.

2 NEPRAVDNI POSTOPEK

Nepravdno sodstvo je posebna panoga civilnega sodstva, ki se izvršuje v zakonito urejenem postopku, imenovanem nepravdni postopek. Na področju nepravdnega sodstva ne poznamo enotnega, splošnega postopka, ki bi veljal za vse zadeve, temveč več posebej urejenih postopkov, namenjenih reševanju posameznih nepravdnih zadev. Kljub temu pa je nepravdni postopek v določeni meri tipiziran, na kar kaže tudi umestitev splošnih določb v Zakonu o nepravdnem postopku (v nadaljevanju ZNP-1). Nepravdni postopki so postopki, namenjeni varstvu osebnih in premoženjskih pravic fizičnih ali pravnih oseb, ki niso vodeni po pravilih pravnega postopka. Nepravdne zadeve so civilne zadeve, saj uživajo pravno varstvo pred civilnimi sodišči.³

Med skupne značilnosti nepravdnih postopkov štejemo večjo elastičnost postopka kot pri pravdi, bolj poudarjen javni interes, bolj poudarjeno preiskovalno načelo, širšo možnost uporabe prostega preudarka, možnost spremembe sodne odločbe, če se spremeni razmerje med strankama, in učinkovanje odločb erga omnes. Te značilnosti so hkrati odločilne pri umestitvi zadeve v nepravdno sodstvo.⁴

Primerjava pravnega in nepravdnega postopka pokaže, da je pravdni postopek rigorozen, relativno uniformiran ter ima močnejše procesne instrumente za pravilno ugotavljanje dejanskega stanja in zakonito uporabo prava, za nepravdni postopek pa je značilna elastičnost procesnih institutov, kar daje večjo možnost prilagajanja posebnih civilnopравnim materijam, o katerih se v postopku odloča. Tudi pravila o sposobnosti biti stranka in o procesni sposobnosti so v nepravdnem postopku širša.⁵

ZNP-1 vsebuje bistvena pravila nepravdnega postopka, ki veljajo za vse posamezne postopke, urejene v tem ali drugih zakonih. Zakon postopka ne ureja v popolnosti, temveč le pravila, ki se razlikujejo od tistih v pravnem postopku, zato se v nepravdnem postopku smiselno uporabljajo določbe Zakona o pravnem postopku (v nadaljevanju ZPP).⁶

³ J. Juhart, 1970, Civilno nepravdno pravo: splošni del, str. 5–8.

⁴ Ibid., str. 9.

⁵ J. Šinkovec, B. Tratar, 2003, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, str. 27.

⁶ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 10.

2.1 RAZMEJITEV MED PRAVDNIM IN NEPRAVDNIM POSTOPKOM

Poznamo več teorij o razmejitvi med pravnim in nepravdnim sodstvom, preko katerih ne le vsebinsko opredeljujemo zadeve kot pravdne ali nepravdne, temveč tudi spoznavamo skupne značilnosti in naravo nepravdnega postopka. Ob tem je treba poudariti, da te značilnosti ne veljajo niti za vse niti samo za nepravdne postopke in da tudi zakonodajalec sprejema le pozitivistično teorijo. Prof. Juhart razvršča teorije v tri skupine, in sicer med teorije namena, teorije predmeta in pozitivistične teorije.⁷

Teorije namena opredeljujejo namen pravnega postopka kot avtoritativno in dokončno ugotavljanje pravic in pravnih razmerij, namen nepravdnega pa naj bi bilo ustanavljanje, spreminjanje in ukinjanje pravnih razmerij. Teorija o naravi odločb v pravnem in nepravdnem postopku pravi, da naj bi bile odločbe, izdane v pravnem postopku, predvsem deklaratorne, odločbe, izdane v nepravdnem postopku pa konstitutivne (oz. kondemnatorne – tako Rijavec). Teorija represije oziroma prevencije govori, da naj bi imela civilna pravda represiven, nepravdni postopek pa preventiven namen. Nekateri menijo, da naj bi bil namen nepravdnega postopka posebna skrb za določena pravna razmerja, za urejanje katerih obstaja poudarjen javni interes.

Teorije spornega predmeta uvrščajo zadeve v pravdni ali nepravdni postopek na podlagi različne narave predmeta spora. V pravdi naj bi se obravnavale med strankama sporne, v nepravdnem postopku pa nesporne zadeve. Kot različica teorije spora se pojavlja tudi teorija strank, ki pravi, da v pravdi nastopajo stranke z nasprotujočimi interesi, v nepravdnem postopku pa udeleženci, ki ne zahtevajo odločbe o sporni zadevi, ampak odločbo, ki bo v korist njih vseh.

Pozitivistične ali legalne teorije določajo, da se v nepravdnem postopku obravnavajo tiste zadeve, za katere tako določa zakon. Ta pozitivnopravni oz. legalni kriterij je sprejel tudi zakonodajalec v 1. odstavku 1. člena ZNP-1. V določenih primerih zakon izrecno napotuje na uporabo nepravdnega postopka. V primerih, ko tega ne stori izrecno, je mnenje teorije, da se zaradi podobnosti z zadevami, ki nedvomno sodijo v nepravdni postopek, sklepa o uporabi nepravdnega postopka. Posledično določba 2. odstavka 1. člena ZNP-1 dopušča možnost uporabe nepravdnega postopka za druge zadeve, če jih glede na njihovo naravo ni mogoče

⁷ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 11.

obravnavati v kakšnem drugem postopku. O tem odloči sodišče ob uporabi prej naštetih kriterijev, vendar pa to ne velja za vse nepravdne postopke (npr. odločanje o odškodnini v nepravdnem postopku po 137. členu ZNP-1 je mogoče le, če tako določa zakon).

Podobno kot prof. Juhart tudi prof. Ude našteva teorije o razmejitvi med pravnim in nepravdnim postopkom, ki pa jih razdeli v pet glavnih koncepcij. Govori o teoriji spora, teoriji prevencije in represije, teoriji strank, teoriji o različni naravi odločb in teoriji upravnega delovanja. Teorija upravnega delovanja pravi, da je delovanje sodišč v nepravdnem postopku v bistvu podobno upravnemu odločanju, saj je namen tega postopka varovati tako javni kot tudi interese posameznikov, ki takšno varstvo potrebujejo. V 2. odstavku 1. člena ZNP-1 vidi prof. Ude odstop od čistega pozitivističnega kriterija.^{8 9}

Na teorije o razmejitvi se sklicujejo tudi sodišča.¹⁰

Za razmejitev med pravnim in nepravdnim postopkom je treba omeniti tudi 21. člen ZPP, po katerem sodišče, kadar ugotovi, da bi bilo treba postopek opraviti po pravilih nepravdnega postopka, s sklepom ustavi pravdni postopek, če še ni bila izdana odločba o glavni stvari. Po pravnomočnosti sklepa se ta postopek nadaljuje po pravilih nepravdnega postopka pred pristojnim sodiščem. V drugem odstavku 21. člena ZPP določa, da dejanja in izdane odločbe sodišča v pravnem postopku niso brez veljave samo zaradi tega, ker so bile opravljene oz. izdane v pravnem postopku, iz česar sledi, da če sodišče v zadevi odloči v pravnem in ne v nepravdnem postopku, to ne more biti razlog za izpodbijanje te sodne odločbe. V obratnem primeru, in sicer, ko sodišče vodi postopek po pravilih nepravdnega postopka, pa bi moralo uporabiti pravila pravde, na podlagi 19. člena ZNP-1 s sklepom ustavi nepravdni postopek, če še ni bila izdana odločba v glavni stvari. Postopek se po pravnomočnosti tega sklepa nadaljuje po pravilih pravde pred pristojnim sodiščem. Če je v takšnem primeru odločba o glavni stvari že bila izdana, se lahko izpodbija s pravnimi sredstvi v skladu z ZPP, vendar le v primeru, da je sodišče v nepravdnem postopku zagrešilo katero od bistvenih kršitev nepravdnega postopka.

⁸ L. Ude, 2002, *Civilno procesno pravo*, str. 72–73.

⁹ A. Galič, *Non-contentious*, v: *Voluntary (Non-Contentious) Jurisdiction Around The World*, 2017, str. 75–77.

¹⁰ npr. VSL sklep II Cp 1589/2010 z dne 18. 8. 2010 in VSL sklep I Cp 2684/2013 z dne 23. 10. 2013.

2.2 TEMELJNA NAČELA NEPRAVDNEGA POSTOPKA

Temeljna načela izražajo pravni nazor družbe o tem, kakšen naj bo nepravdni postopek. Obsegajo norme, ki določajo vlogo strank in sodišča pri začetku, razvoju in koncu postopka, nanašajo pa se tudi na določitev procesnega predmeta, zbiranje gradiva in obliko obravnave. Pravila postopka so urejena v njih ali izpeljana iz njih. Načeloma veljajo skozi celoten postopek in na vseh stopnjah postopka, pomembna pa so tudi za razlago zakona.¹¹ Ker spadajo nepravdni postopki med civilne zadeve, je tudi temeljna načela zanje treba poiskati v ZPP, a vendar je pri razlagi in uporabi teh načel treba upoštevati njihovo prilagoditev posebni naravi nepravdnih postopkov.

2.2.1 NAČELI DISPOZITIVNOSTI IN OFICIALNOSTI

Načelo dispozitivnosti pomeni, da se postopek začne, teče in se zaključi po volji strank. Stranke so torej dominus litis postopka. Sodišče nudi pravno varstvo strankam le na njihovo zahtevo in je na njihove zahtevke vezano, saj mora odločiti v njihovih mejah. Stranke s svojimi zahtevki prosto razpolagajo, lahko se jim odpovejo, pripoznajo nasprotni zahtevki ali se poravnajo. Načelo oficialnosti pa pomeni, da se postopek začne, teče in se zaključi po uradni dolžnosti.¹²

Načeli dispozitivnosti in oficialnosti ureja ZNP-1 v 2. členu, v katerem deli nepravdne postopke na predlagalne ali dispozitivne (*iurisdictio voluntaria contentiosa*), ki se začnejo samo na predlog, in na uradne ali oficiozne (*iurisdictio voluntaria officiosa*), ki se začnejo le ali tudi po uradni dolžnosti. V dispozitivnih postopkih je predlog predpostavka za začetek postopka, začetek in tek postopka pa sta izključno odvisna od volje udeležencev, ki lahko predlog tudi umaknejo ali se poravnajo. Uradne postopke je sodišče dolžno začeti, čim izve, da so za to izpolnjeni pogoji.¹³

Dispozitivna dejanja ločimo na materialne in procesne dispozicije. O materialnih dispozicijah govorimo, kadar stranke z dispozitivnimi dejanji razpolagajo z zahtevkom materialnega prava, o procesnih pa kadar razpolagajo le s procesnim zahtevkom. V pravdi štejemo med materialne dispozicije odpoved tožbenemu zahtevku, pripoznavo tožbenega zahtevka in sklenitev sodne poravnave, posredno pa tudi pasivnost toženca, ki pripelje do izdaje zamudne sodbe. Umik tožbe in umik pravnega sredstva štejemo med čisti procesni dispoziciji.

¹¹ J. Juhart, 1970, *Civilno nepravdno pravo: splošni del*, str. 70.

¹² L. Ude, 2002, *Civilno procesno pravo*, str. 108.

¹³ J. Šinkovec, B. Tratar, 2003, *Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso*, str. 32–33.

Razlikovanje je pomembno, ker sme sodišče po 3. odstavku 3. člena ZPP odkloniti razpolaganje z zahtevkom, ki nasprotuje prisilnim predpisom ali moralnim pravilom le, kadar gre za materialne dispozicije. Omejitev dispozicije strank, ki jo omogoča 3. odstavek 3. člena ZPP, uveljavlja načelo oficialnosti kot korektorja načela dispozitivnosti.¹⁴

Načelo dispozitivnosti velja za vodilno načelo v slovenskih civilnih postopkih, tako ga torej predpisuje tudi ZNP-1, medtem ko načelo oficialnosti predvideva kot izjemo, namenjeno korekciji tega pravila. Oficiozni sodni postopki so tako izrecno določeni v zakonu z namenom varovanja javnega interesa ali pravic oseb, ki za svoje zadeve niso sposobne skrbeti same.¹⁵

Udeleženci nepravdnih postopkov imajo tudi v dispozitivnih postopkih omejene materialne in procesne dispozicije. Sklepa na podlagi pripoznave ZNP-1 ne pozna, lahko pa udeleženci priznajo določena dejstva, ki jih sodišče nato ne ugotavlja, razen če ga zavezujejo določena oficialna pooblastila.¹⁶ Posledica zamude ni izdaja formalnega sklepa, temveč meritorna odločitev sodišča, na podlagi gradiva, ki ga je posredovala aktivna stranka, lahko ga pa sodišče tudi po uradni dolžnosti dopolni. Poravnava v nepravdnem postopku je načeloma mogoča, razen če gre za pravice, s katerimi udeleženci ne morejo razpolagati, ali če narava obravnavanega razmerja poravnavo izključuje. Obstoj obeh omejitev iz 4. člena ZNP-1 se ugotavlja v vsakem nepravdnem postopku posebej.¹⁷

2.2.2 PREISKOVALNO IN RAZPRAVNO NAČELO

Preiskovalno in razpravno načelo se nanašata na zbiranje procesnega gradiva, v katerega spadajo dejstva, dokazi, pravna pravila, pravila znanosti in strok, izkušnje ter pravila logičnega mišljenja. Med procesno gradivo lahko štejemo vse, kar tvori podlago za odločbo. Kadar so za zbiranje procesnega gradiva zadolžene stranke, govorimo o razpravnem načelu. V tem primeru sodišče ni upravičeno upoštevati ničesar, kar ni vsaj ena od strank zatrjevala. Če sodišče procesno gradivo zbira po uradni dolžnosti, ne da bi bilo omejeno s predlogi strank, govorimo o preiskovalnem načelu.¹⁸

Načeli se običajno smiselno povezujeta z načeli oficialnosti in dispozitivnosti, tako da praviloma v predlagalnih postopkih velja razpravno in v uradnih preiskovalno načelo, a vendar gre za samostojni načeli nepravdnega postopka, na kar kaže uveljavitev

¹⁴ L. Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 108–109.

¹⁵ V. Rijavec, 2001, Nepravdno pravo : zbornik referatov, str. 14–15.

¹⁶ VSL Sklep II Cp 911/2018 z dne 22. 8. 2018.

¹⁷ V. Rijavec, 2001, Nepravdno pravo : zbornik referatov, str. 19.

¹⁸ A. Galič, D. Wedam-Lukić v: Ude et al., 2005., str. 65.

preiskovalnega načela tudi v nekaterih predlagalnih nepravdnih postopkih, v katerih sicer velja načelo dispozitivnosti (7. člen ZNP-1). Na podlagi smiselne uporabe 7. člena ZPP sme sodišče tudi v dispozitivnih nepravdnih postopkih samo ugotavljati dejstva in izvajati dokaze, ki jih stranke niso predlagale, če gre za nedovoljena razpolaganja, v določenih primerih pa je sodišče celo dolžno izvesti dokaze (npr. zaslišanje izvedenca geodetske stroke v mejnem sporu).¹⁹

V tem odseku je smiselno omeniti tudi uporabo eventualne maksime iz 286. člena ZPP, ki pomeni omejitev razpravnega načela, na podlagi smiselne uporabe ZPP v nepravdnih postopkih, predvsem dispozitivnih. Prof. Rijavec vidi smiselnost v ureditvi pravil koncentracije postopka v nepravdnih postopkih, predvsem za preprečevanje zavlačevanja s strani udeležencev, vendar pa je do uporabe eventualne maksime zadržana, saj meni, da se namen nepravdnih postopkov razlikuje od namena v pravdi. Namen nepravdnih postopkov je ureditev razmerij med udeleženci in ne rešitev spora, pravda pa je mogoča tudi po pravnomočnosti sklepa, izdanega v nepravdnem postopku. V nekaterih primerih je mogoča tudi ponovna vložitev predloga, celo če se okoliščine, ki so bile podlaga prvotni odločitvi, niso spremenile.²⁰ Do podobne ugotovitve pride tudi Vrhovno sodišče v svoji nedavni odločbi, ki prekluzijo iz 1. odstavka 286. člena ZPP označi kot neprimerno sredstvo za uresničevanje namena koncentriranega in pospešenega postopka v nepravdnih zadevah, še zlasti, če udeleženci niso bili opozorjeni na njene posledice v vabilu na prvi narok.²¹ V obrazložitvi zapiše, da ker se določbe ZPP v nepravdnih postopkih uporabljajo smiselno, prekluzija iz omenjenega člena pa ni v skladu z naravo nepravdnih postopkov, ki je v ureditvi razmerij med prizadetimi osebami, s čimer so pa povezane tudi manj stroge zahteve glede vsebine predloga, kot so običajne za pravdni postopek, prekluzija ni primerno sredstvo za doseganje namena pospešitve in koncentracije postopka. Isto sodišče v starejši odločbi²² sicer ugotavlja, da omilitev prekluzije predstavlja 5. odstavek 286.a člena ZPP, ki sodišču omogoča upoštevanje vlog in listin, predloženih po izteku določenega roka in navedb, danih prepozno, če njihova dopustitev po presoji sodišča ne bi zavlekla reševanja spora. Takšna razlaga bi na prvi pogled predstavljala rešitev tudi za podobne primere v nepravdnem postopku, vendar na podlagi napačne utemeljitve. Kot je iz novejše odločbe mogoče razbrati, neprimernost

¹⁹ L. Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 112–113.

²⁰ V. Rijavec, 2001, Nepravdno pravo: zbornik referatov, str. 21.

²¹ VSRS Sklep II Ips 264/2018 z dne 28. 3. 2019.

²² Sodba III Ips 25/2013 z dne 23. 5. 2014.

uporabe prekluzije iz 286. člena ZPP izhaja iz različne narave nepravdnega in pravnega postopka, takšnega razloga za omilitev prekluzije pa 5. odstavek 286.a člena ZPP ne nudi.

Omilitev razpravnega načela predstavlja materialno procesno vodstvo, ki je urejeno v 285. členu ZPP. Materialno procesno vodstvo določa nalogo sodišča v tem, da s sodelovanjem s strankami čim bolj popolno in pravilno ugotovi sporno dejansko stanje.²³ Po 285. členu ZPP sodišče postavlja vprašanja in na drug primeren način skrbi, da se pred ali med obravnavo navedejo vsa odločilna dejstva, dopolnijo nepopolne navedbe strank o pomembnih dejstvih, ponudijo ali dopolnijo dokazila, ki se nanašajo na navedbe strank, in da se dajo vsa druga potrebna pojasnila, pomembna za ugotovitev spornega dejanskega stanja in spornega pravnega razmerja, ki sta za odločbo pomembna. Materialno procesno vodstvo sodišče uporabi le, kadar oceni, da je to za razjasnitev zadeve potrebno, in se, kot že iz imena razvidno, ne nanaša na odpravo formalnih pomanjkljivosti vlog.²⁴ Ker gre zgolj za omilitev razpravnega načela, sodišča ne pooblašča za ugotavljanje dejstev po uradni dolžnosti, temveč za spodbujanje strank k navajanju odločilnih dejstev v okviru že danih navedb. Namenjeno je tudi pravilnemu razumevanju navedb strank s strani sodišča, predvsem ko te napačno uporabljajo pravne pojme, in preprečevanju sodb presenečenja, kadar sodišče uporabi drugo pravno kvalifikacijo kot stranka.²⁵ Materialno procesno vodstvo se v nepravdnih postopkih uporablja smiselno na podlagi 42. člena ZNP-1, vendar pa drugačna narava nepravdnega postopka zahteva drugačen, širši pristop kot pri uporabi v pravdi.

Pravna pravila, splošno znana dejstva, pravila znanosti in strok, izkušnje ter pravila logičnega mišljenja ugotavlja in upošteva tako nepravdno kot pravdno sodišče po preiskovalnem načelu. Preiskovalno načelo ne pomeni pooblastila za samovoljno oblikovanje postopka s strani sodišča, ki je še vedno dolžno upoštevati vse predloge prizadetih oseb, kar stori tako, da jih obravnava, ni pa tem predlogom dolžno tudi slediti. Načelo je poudarjeno v zadevah, v katerih zaradi odsotnosti nasprotnih interesov udeležencev ni zagotovila, da se bo zadeva vsestransko razjasnila zgolj na podlagi aktivnosti udeležencev. Tudi če sodnik vodi obravnavo po preiskovalnem načelu, brez strankine zahteve ne sme obravnavati pravic, ki bi ji morda pripadle. Te pravice mora stranka uveljavljati sama, če tako želi. V uradnih postopkih, kjer prevladuje preiskovalno načelo, je le sodišče odgovorno za pravilno in popolno ugotovljeno dejansko stanje, zato pri ugotavljanju in preizkušanju resničnosti trditev ni vezano na

²³ A. Galič, D. Wedam-Lukić v: L. Ude et al., 2005., str. 71.

²⁴ N. Betetto v: L. Ude et al., 2006, str. 584.

²⁵ A. Galič, D. Wedam-Lukić v: L. Ude et al., 2005., str. 73–74.

dispozicije strank in mora preizkusiti tudi nesporne trditve strank, ki bi sicer veljale za priznane in se ne bi dokazovale.²⁶

2.2.3 OSTALA NAČELA

V nepravdnih postopkih se načeloma uporabljajo tudi vsa druga temeljna načela pravnega postopka, vendar je tudi pri njih treba upoštevati posebno naravo nepravdnih postopkov, ki terja njihovo prilagojeno uporabo.²⁷ ZNP-1 sicer ureja še načelo zakonitosti (1. člen ZNP-1), načelo obojestranskega zaslišanja (5. člen ZNP-1), načelo hitrosti postopka (1. odstavek 6. člena ZNP-1), načelo javnosti (2. odstavek 8. člena ZNP-1), načelo prirejenosti postopkov (9. člen ZNP-1), kot posledica obligatornosti glavne obravnave (1. odstavek 8. člena ZNP-1) pa se poleg naštetih uveljavljata še načeli ustnosti in neposrednosti.

2.3 NARAVI POSTOPKA PRILAGOJENE DOLOČBE ZNP-1

Naravi nepravdnih postopkov so prilagojene tudi nekatere določbe ZNP-1, posledica katerih je tudi drugačen tek postopka kot v pravdi. Nepravdni postopki se začnejo z vložitvijo predloga ali po uradni dolžnosti, če tako določa zakon (2. člen ZNP-1). Z začetkom postopka nastopi tudi litispendenca, natančneje v trenutku, ko predlog prispe na sodišče, oz. ko je opravljeno prvo procesno dejanje v uradnem postopku (3. člen ZNP-1), vendar kot izhaja iz sodne odločbe Višjega sodišča v Ljubljani²⁸, njen obstoj za posledico nima vedno zavrženja kasnejšega predloga o isti stvari, ampak združitev zadev v enotnem postopku. V zadevi gre za hkratno vložitev več predlogov pred istim sodiščem, saj zakon sočasnega teka dveh postopkov o isti stvari pred več sodišči ne dopušča, in sodišče v takem primeru kasnejši predlog zavrže (17. člen ZNP-1). Sodna poravnava se lahko sklene le v dispozitivnih postopkih, v uradnih pa ne (4. člen ZNP-1). Čeprav v nepravdnem postopku velja načelo obojestranskega zaslišanja, sme sodišče na podlagi 5. člena ZNP-1 odločiti, ne da bi dalo udeležencu možnost, da se izjavi, če tako določa zakon ali če presodi, da bi bile s tem ogrožene druge ustavne pravice osebe, katere pravice in pravne interese je sodišče dolžno varovati po uradni dolžnosti. Pri presoji mora uporabiti strogi test sorazmernosti. Poudarjeno je načelo hitrosti postopka (1. odstavek 6. člena ZNP-1), kar se kaže tudi v nekaterih posameznih določbah, npr. vsak udeleženec lahko nadaljuje postopek, če predlagatelj predlog umakne po 26. členu ZNP-1, ali pa se domneva umik predloga, če predlagatelj ne založi predujma po 41. členu ZNP-1. Velja tudi načelo varstva otrok in oseb, ki niso sposobne za svoje pravice in interese skrbeti same

²⁶ V. Rijavec, 2001, Nepravdno pravo: zbornik referatov, str. 22–23.

²⁷ Ibid., str. 14.

²⁸ VSL sklep I Cp 227/2011 z dne 7. 9. 2011.

(2. odstavek 6. člena ZNP-1), kjer se posebna skrb za te osebe kaže v poudarjenem načelu oficialnosti (začetek postopkov po uradni dolžnosti, če so za to podani pogoji – 2., 26., 34., 35/II, 41. člen ZNP-1) in preiskovalnem načelu, ki daje sodišču pravico ugotavljati dejstva in dokaze, ki jih udeleženci niso navajali ali predlagali (7. člen ZNP-1). Slednje velja tudi v oficioznih postopkih. Kot izraz načela hitrosti postopka lahko sodišče predhodno vprašanje reši samo, tudi v primeru, da so med udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja, lahko pa udeležence napoti na pravdni ali upravni postopek, pri čemer jim določi rok za njegovo sprožitev (9. člen ZNP-1). Stvarno pristojno je okrajno sodišče (10. člen ZNP-1), razen v določenih, v zakonu taksativno naštetih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij. ZNP-1 poleg splošne krajevne pristojnosti (11. člen ZNP-1) določa pravila o posebni krajevni pristojnosti pri odločanju o pravici na nepremičnini (12. člen ZNP-1), v postopkih za ureditev razmerij med starši in otroki (13. člen ZNP-1), v zakonskih sporih (14. člen ZNP-1) in v postopkih za ugotovitev ali izpodbijanje očetovstva ali materinstva (15. člen ZNP-1). Zakon prepoveduje izrecen dogovor o pristojnosti, dopušča pa tiho ali prekluzivno prorogacijo (16. člen ZNP-1). Sodišče na krajevno pristojnost zaradi načela ekonomičnosti pazi zgolj do konca prvega naroka, če tega ni, pa do izdaje odločbe na prvi stopnji – od tega trenutka naprej je lahko pristojno tudi na podlagi tihe prorogacije (1. odstavek 18. člena ZNP-1), zakon pa dopušča tudi izjemo od sicer veljavnega pravila o ustalitvi krajevne pristojnosti (2. odstavek 18. člena ZNP-1).²⁹ V nepravdnem postopku ne govorimo o strankah, temveč o udeležencih. Zakon definira pojem udeleženca tako, da našteje tako formalne kot materialne udeležence (21. člen ZNP-1). Formalni udeleženci so tisti, ki se poslužijo z zakonom priznane predlagalne ali pritožbene pravice, tako da podajo predlog ali vložijo pritožbo, materialni udeleženci pa so tisti, na katere se sodna odločba neposredno nanaša, in tisti, katerih pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet.³⁰ Kot formalne udeležence zakon našteje predlagatelja in nasprotnega udeleženca, ter osebo, proti kateri se postopek vodi po uradni dolžnosti. Med udeležence šteje tudi osebe in organe, ki jim zakon daje pravico, da se postopka udeležujejo (2. odstavek 21. člena ZNP-1). Predlog mora vsebovati zgolj opis razmerja oz. stanje, o katerem naj sodišče odloči, in dokaze za navedbe, medtem ko zahtevki ni bistvena sestavina predloga, vendar pa mora, če se postopek vodi le zaradi plačila denarja, vsebovati višino zahtevanega zneska (23. člen ZNP-1). Umik predloga je mogoč do izdaje odločbe sodišča prve stopnje in ne potrebuje

²⁹ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 25.

³⁰ J. Šinkovec, B. Tratar, 2003, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, str. 64–65.

nikogaršnjega soglasja, v določenih primerih pa je umik mogoč celo do pravnomočnosti odločbe (25. člen ZNP-1). V primeru umika predloga se lahko postopek nadaljuje, in sicer če nadaljevanje predlaga eden od udeležencev ali tako odloči sodišče v oficioznem postopku (26. člen ZNP-1). Sodišče samo oceni, ali bo razpisalo pripravljalni narok in lahko izvaja dokaze brez dokaznega sklepa, narok pa lahko opravi tudi v primeru, da nanj ne pridejo pravilno vabljeni udeleženci (28. člen ZNP-1). Mirovanje postopka nastopi izjemoma le v predlagalnih postopkih (30. člen ZNP-1), prav tako pa v nepravdnem postopku ni odpovedi in pripoznave zahtevka. Postopek se zaključi s sklepom, ki je meritorna odločba in mora biti zato obrazložen, prav tako pa morajo biti obrazloženi sklepi, zoper katere je dopustna pritožba in sklepi sodišča druge stopnje (31. člen ZNP-1). Pravna sredstva lahko vlagajo tudi udeleženci, ki v postopku na prvi stopnji niso sodelovali, sodišče pa upošteva celo prepozno vloženo pritožbo, če jo je prejelo, preden je odločilo o pravočasno vloženi pritožbi drugega udeleženca (32. člen ZNP-1). Zaradi načela varstva otrok in oseb, ki niso sposobne same skrbeti za svoje pravice in interese, lahko pritožnik v postopkih v korist teh oseb v pritožbenem postopku vselej navaja nova dejstva in dokaze (34. člen ZNP-1), sodišče pa lahko zaradi varovanja teh oseb odloča tudi o suspenzivnosti pritožbe ali zahteva varščino. O suspenzivnosti pritožbe lahko sodišče odloči tudi po prostem preudarku in zaradi nevarnosti, da bi zaradi odložitve izvršitve nastala znatna škoda, zaradi česar lahko zahteva tudi varščino (35. člen ZNP-1). Pritožba je lahko tudi nedevalidna, in sicer lahko sodišče prve stopnje na podlagi pritožbe spremeni ali razveljavi svoj prejšnji sklep, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na ta sklep, ali pa se te osebe s spremembo ali z razveljavitvijo strinjajo. Pod istimi pogoji lahko tudi sodišče druge stopnje iz tehničnih razlogov upošteva tudi nepravočasno pritožbo, ki jo prejme po poteku pritožbenega roka (36. člen ZNP-1). V primeru vložene zahteve za varstvo zakonitosti v uradnem postopku sodišče ne ugotavlja zgolj procesnih kršitev, ampak lahko v pravnomočno odločbo tudi poseže (38. člen ZNP-1). Stroški se porazdelijo med udeležence na način, da vsak trpi svoje stroške, razen v primeru, ko je nepravdni postopek izveden izključno v interesu nekaterih udeležencev – v tem primeru jih krijejo slednji. O kritju skupnih stroškov, če ti nastanejo, odloči sodišče po prostem preudarku (40. člen ZNP-1).

2.4 SMISELNA UPORABA ZPP

ZNP-1 določa smiselno uporabo določb ZPP v nepravdnem postopku v 42. členu, pri čemer ime člena govori o subsidiarni in smiselni uporabi. Subsidiarna uporaba pomeni, da se določbe zakona uporabljajo dobesedno, medtem ko smiselna uporaba pomeni njihovo

prilagojeno uporabo. Uporaba mora biti prilagojena vsebini, naravi, pomenu in namenu oziroma cilju nepravdnega postopka, kot tudi posebnostim vsakega konkretnega postopka. Smiselna uporaba pa pomeni tudi, da izključitev določenega načela ali pravila v nepravdnem postopku, ne bo vedno veljala za celoten institut – tako je vedno treba pomisliti ali zakon posamezno pravilo oziroma institut ureja celovito ali le delno in ga je treba z določbami ZPP dopolniti. Določenih procesnih pravil ZNP-1 sploh ne ureja, tako da se v zvezi s temi v celoti uporabijo pravila ZPP, nekatera procesna pravila izključuje ali prepoveduje, spet tretja pa ureja drugače. Tudi določena načela pravnega postopka uveljavlja drugače, tako da v nepravdnem postopku velja drugo temeljno načelo ali pa sta nasprotujoči si načeli uveljavljeni in kombinirani na drug način.³¹

³¹ V. Rijavec, 2001, Nepravdno pravo : zbornik referatov, str. 12-13, V. Horvat, Smiselna uporaba določb zakona o pravnem postopku (ZPP) v nepravdnih postopkih, 2012, Pravosodni bilten, št. 2, str. 77–79.

3 PREDLOG V NEPRAVDNEM POSTOPKU

Če je tožba tožnikova zahteva za pravno varstvo, s katero od sodišča zahteva avtoritativno in dokončno odločitev v sporu, je njen ekvivalent v nepravdnem postopku predlog, ki bi ga lahko opredelili kot predlagateljevo pobudo, da sodišče pravno razmerje uredi, tako da ga ustvari, spremeni ali ukine. Predlagalni nepravdni postopki se lahko začnejo le na predlog upravičenca, ki je, tako kot tožba v pravdi, predpostavka za začetek postopka. Na predlog pooblaščenih oseb se lahko začnejo tudi uradni postopki, vendar ima predlog v teh postopkih le značaj pobude za sodno delovanje in ne predstavlja predpostavke za začetek postopka, saj je sodišče v teh primerih dolžno začeti postopek, čim izve, da so za to izpolnjene predpostavke.^{32 33}

3.1 VLOŽITEV IN PREDHODNI PREIZKUS PREDLOGA

Sodišče po prejemu predloga v fazi predhodnega preizkusa predloga po uradni dolžnosti preveri, ali je predlog razumljiv in popoln ter ali obstajajo procesne predpostavke, ki jih je mogoče ugotoviti v tej fazi procesa.³⁴ Predlog je popoln, če vsebuje opis razmerja oz. stanje, na podlagi katerega naj sodišče odloči, relevantna dejstva in dokaze za njih, ter sestavine, ki jih mora imeti vsaka vloga: to so navedba sodišča, podatki o udeležencih in njihovih morebitnih zakonitih zastopnikih in pooblaščenih, podpis predlagatelja ter višina zahtevanega zneska, če se postopek vodi izključno zaradi plačila v denarju (23. člen ZNP-1); za posamezne postopke lahko zakon predpiše še dodatna pravila glede vsebine predloga.³⁵ Če je predlog nerazumljiv ali nepopoln, sodišče smiselno uporabi 108. člen ZPP, tak predlog predlagatelju vrne in mu določi rok, v katerem ga naj dopolni ali popravi. V primeru, da predlagatelj predloga ne popravi tako, da je primeren za obravnavo, sodišče predlog zavrže – obstoj sodne prakse glede takšnega postopanja ugotavlja tudi sodišče.³⁶ Kot v svoji odločbi³⁷ ugotavlja drugo sodišče, gre v primeru, ko sodišče nerazumljivega ali nepopolnega predloga ne vrne v popravilo ali dopolnitev, za bistveno kršitev določb postopka. Pri presoji izpolnjenosti procesnih predpostavk sodišče preveri, ali zadeva sploh spada v sodno pristojnost, ali je podana slovenska mednarodna pristojnost, ali je za odločanje v zadevi

³² J. Juhart, 1970, Civilno nepravdno pravo: splošni del, str. 71.

³³ J. Šinkovec, B. Tratar, 2003, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, str. 32–33.

³⁴ L. Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 277.

³⁵ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 31.

³⁶ VSRS sklep Cp 11/2016 z dne 24. 10. 2016.

³⁷ VSL sklep I Cp 1015/2010 z dne 19. 5. 2010.

stvarno in krajevno pristojno, ali je predlog vložil upravičen predlagatelj, ali obstajajo pomanjkljivosti, ki se nanašajo na sposobnost udeleženca ali nasprotnega udeleženca biti stranka v nepravdnem postopku, ali obstajajo pomanjkljivosti glede procesne sposobnosti udeležencev, ali o isti zadevi med istima udeležencema postopek že teče (litispendenca), ali je zadeva že pravnomočno razsojena (res iudicata) ali je o njej bila sklenjena sodna poravnava (res transacta) ter ali je podan pravni interes predlagatelja. Če sodišče ugotovi, da zadeva ne spada v sodno pristojnost ali da po pravilih o mednarodni pristojnosti zadeva ne spada v pristojnost slovenskih sodišč, se izreče za nepristojno, opravljena dejanja razveljavi in predlog zavrže, pri čemer sodišče po uradni dolžnosti pazi zgolj na izključno pristojnost slovenskih sodišč.³⁸ Če sodišče ugotovi, da je stvarno nepristojno, se o tem izreče s sklepom in zadevo v odločanje odstopi pristojnemu sodišču. Kot je razvidno iz odločbe sodišča³⁹, se v primeru, da je zadeva v pristojnosti pravnega sodišča, po pravnomočnosti sklepa nadaljuje pred njim. Enako kot v primeru stvarne nepristojnosti ravna sodišče v primeru, ko se izreče za krajevno nepristojno, kar pa, enako kot pri presoji mednarodne pristojnosti, lahko naredi po uradni dolžnosti le, kadar je izključno krajevno pristojno drugo sodišče.⁴⁰ Pri presoji, ali je predlog vložil upravičeni predlagatelj, sodišče ugotavlja obstoj procesne legitimacije. Predlog lahko vložijo tisti, ki je subjekt razmerja, ki se ureja, in je s tem tudi materialni udeleženec, prav tako pa so za vložitev predloga v posameznih postopkih legitimirane tudi osebe in organi, za katere tako določa zakon. Te osebe pridobijo položaj formalnega udeleženca z vložitvijo predloga, v primeru da ne spadajo med materialne udeležence ali jih med udeležence šteje zakon. Če predlog vložijo neupravičena oseba, sodišče predlog zavrže s sklepom, zoper katerega je dopustna pritožba, saj se z njim predlagalni postopek konča. V primeru, da gre za uradni postopek, pa sodišče presodi, ali so podani pogoji za postopek po uradni dolžnosti. Če sodišče ugotovi, da so ti pogoji podani, predlog zavrže in začne postopek po uradni dolžnosti.⁴¹ Sodišče po uradni dolžnosti preveri tudi, ali sta predlagatelj in nasprotni udeleženec sposobna biti stranka in ali sta procesno sposobna, pri čemer uporabi pravila ZPP (76. do 101. člen ZPP) in tako ob ugotovitvi kakršnihkoli pomanjkljivosti glede obstoja te predpostavke omogoči predlagatelju njeno odpravo. Če predlagatelj pomanjkljivosti ne odpravi ali gre za pomanjkljivost, ki je ni mogoče odpraviti (sodišče kot takšno pomanjkljivost šteje npr. smrt nasprotnega udeleženca⁴²), sodišče predlog zavrže. Sodišče po uradni dolžnosti preveri tudi

³⁸ V. Rijavec v: L. Ude et al., 2006, str. 551–553.

³⁹ VSL sklep II Cp 3039/2013 z dne 20. 10. 2013.

⁴⁰ J. Šinkovec, B. Tratar, 2003, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, str. 59.

⁴¹ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 32.

⁴² VSL Sklep I Cp 2268/2017 z dne 11. 10. 2017.

obstoj litispence, ki je v nepravdnem postopku izključena samo v izjemnih primerih.⁴³ Kot sodišče ugotavlja v več sodnih odločbah⁴⁴, sta pogoja za obstoj litispence istovetnost predloga in istovetnost udeležencev, torej je kot v pravdi glede identitete tožbenega zahtevka uveljavljena čista procesna teorija.⁴⁵ V primeru, da je litispence podana, sodišče predlog zavrne. Negativno procesno predpostavko predstavlja tudi primer, da je bila zadeva pravnomočno razsojena (*res iudicata*) ali je bila o njej sklenjena sodna poravnava (*res transacta*), pri čemer gre za vprašanje pravnomočnosti. Ureditev pravnomočnosti je v nepravdnem postopku enaka kot v pravdi, in sicer poznamo formalno pravnomočnost, ki pomeni neizpodbojnost odločbe z rednimi pravnimi sredstvi, in materialno pravnomočnost, ki lahko pomeni vezanost udeležencev in sodišča na vsebino sodne odločbe, kar predstavlja pozitivno stran materialne pravnomočnosti, pa tudi prepoved ponovnega sojenja v isti zadevi (*ne bis in idem*), kar predstavlja negativno stran materialne pravnomočnosti. Učinke pravnomočnosti ima tudi sklenjena sodna poravnava, ki pa ne postane pravnomočna.⁴⁶ Pri presoji ali gre za *res iudicata* ali *res transacta* se smiselno uporabljajo določbe ZPP, sodišče pa ugotavlja objektivne in subjektivne meje pravnomočnosti tako, da presoja istovetnost tožbenega zahtevka (predloga), pri čemer presoja, ali sta podani subjektivna in objektivna istovetnost zadeve, ki se presojata z razlago celotne odločbe. Tudi v pravdi je pri presoji istovetnosti tožbenega zahtevka uveljavljena procesno ekvivalenčna teorija, ki pravi, da se za istovetnost zadeve zahteva poleg istega zahtevka tudi isti tožbeni temelj (sklop dejstev, ki pomenijo isti historični dogodek)^{47 48}, kar ugotavlja sodišče v odločbi, ki se nanaša na *res iudicata*:

»Po ustaljenih stališčih sodne prakse sta dva spora identična, kadar je podana subjektivna in objektivna istovetnost. Istovetnost dveh zahtevkov se presoja po njuni podlagi. Podana je, če je pravno razmerje, o katerem je že pravnomočno odločeno, po vsebini in nastanku enako pravnemu razmerju iz tekočega postopka. Če je dejanska podlaga različna, ne gre za res iudicata. Obseg pravnomočnosti sodbe (sklepa) se torej presoja z razlago celotne odločbe – izreka, dejanskega stanja in razlogov odločbe.«⁴⁹

Enako ugotavlja v odločbi, ki se nanaša na *res transacta*:

⁴³ VSL sklep I Cp 227/2011 z dne 7. 9. 2011.

⁴⁴ VSL sklep I Cpg 209/2017 z dne 8. 3. 2017, VSL Sklep I Cpg 207/2017 z dne 20. 6. 2017, VSL Sklep IV Cp 2811/2017 z dne 8. 3. 2018 itn.

⁴⁵ L. Ude v: L. Ude et al., 2009, str. 194–196.

⁴⁶ L. Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 312.

⁴⁷ D. Wedam-Lukić v: L. Ude et al., 2009, str. 162–163.

⁴⁸ VSL Sklep I Cp 1021/2017 z dne 19. 7. 2017.

⁴⁹ VSL sklep II Cp 1021/2015 z dne 3. 6. 2015.

»Zavezuje ju le, če sta bila udeleženca takratnega sodnega postopka za ureditev meje in če sta sklenila/podpisala sodno poravnavo(1), sicer pa ne. Ti dve dejstvi sta pravno odločilni za presojo, ali gre za res transacta ali ne, sodišče prve stopnje pa je o tem sklepalo preuranjeno.«⁵⁰

Pri presoji subjektivnih mej pravnomočnosti Vrhovno sodišče v svoji odločbi ugotavlja, da subjektivne meje pravnomočnosti zajamejo zgolj formalne udeležence, katerih pojem se pokriva s pojmom stranke v pravdi⁵¹, in jih izrecno zajema tudi nepravdni sklep:

»Subjektivne meje pravnomočnosti odločbe, ki jo sodišče izda v nepravdnem postopku, se praviloma raztezajo le med tistimi udeleženci nepravdnega postopka, ki so v postopku sodelovali kot stranke v procesnem smislu in ki jih nepravdni sklep izrecno zajema.«⁵²

Enako ugotavlja tudi Višje sodišče v Ljubljani, ki utemeljuje obseg subjektivnih meja pravnomočnosti s svobodno in neprisiljeno izbiro prijave udeležbe materialnega udeleženca, ki naj bo naveden že v predlogu kot formalni udeleženec:

»Ker je prijava udeležbe v nepravdni postopek stvar svobodne odločitve in materialnega udeleženca predlagatelj niti sodišče v to ne moreta prisiliti, subjektivne meje pravnomočnosti odločbe, ki jo sodišče izda v nepravdnem postopku, pa se praviloma raztezajo le na formalne udeležence postopka in jih sklep izrecno zajema, je nujno, da so zajeti v predlogu kot formalni udeleženci.«⁵³

Časovne meje pravnomočnosti se nanašajo na trenutek, do katerega lahko sodišče upošteva dejansko stanje pri odločanju o zadevi.⁵⁴ Ta trenutek, kot ugotavlja sodišče v nedavni odločbi⁵⁵, nastopi v trenutku zaključka glavne obravnave:

»Časovne meje pravnomočnosti opredeljuje trenutek zaključka glavne obravnave, in ne izdaja sodne odločbe. Sodišče prve stopnje je v zadevi pravilno odločilo na podlagi takšnega dejanskega stanja, kot ga je ugotovilo ob zaključku glavne obravnave.«

V primeru, da sodišče ugotovi, da je bilo o zadevi že odločeno s pravnomočno odločbo ali sodno poravnavo, predlog zavrže. Zadnja predpostavka, ki jo sodišče ugotavlja v okviru

⁵⁰ VSL sklep I Cp 936/2016 z dne 22. 6. 2016.

⁵¹ D. Wedam-Lukič v: D. Wedam-Lukič, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 28.

⁵² Sklep II Ips 164/93 z dne 21. 4. 1993.

⁵³ VSL sklep I Cp 235/2016, z dne 30. 6. 2016.

⁵⁴ A. Galič v: L. Ude et al., 2009, str. 168.

⁵⁵ VSL Sklep I Cp 77/2019 z dne 22. 5. 2019.

predhodnega preizkuse predloga, je pravni interes, ki ga predlagatelj mora imeti, v nasprotnem primeru se predlog zavrže. Če se je postopek začel po uradni dolžnosti, je pravni interes zajet že v normi, ki tak postopek upravičuje.⁵⁶ Sodišče ugotavlja⁵⁷, da plačilo sodne takse ne predstavlja procesne predpostavke, neplačilo pa ne presumpcije umika predloga, saj plačane sodne takse kot procesne predpostavke v nepravdnem postopku ne določa noben zakon, in da tudi ob smiselni uporabi ZPP pri presumpciji umika ni mogoče razširiti razlage pojma tožba iz 105.a člena ZPP na vse vloge v nepravdnem postopku. Kot ugotavlja isto sodišče v drugi odločbi⁵⁸, spada plačilo sodne takse za vložitev predloga med skupne stroške in ni strošek predlagatelja.

Predhodni preizkus predloga je namenjen ugotavljanju, ali so podane procesne predpostavke, ki se nanašajo na vprašanje dopustnosti procesa oz. dopustnosti odločanja sodišča v določeni zadevi. Od obstoja procesnih predpostavk je torej odvisno, ali bo sodišče o vsebini zadeve sploh odločalo. Sodišče na obstoj procesnih predpostavk v fazi predhodnega preizkusa predloga pazi po uradni dolžnosti in v primeru, da ugotovi pomanjkljivost, ki jo je moč odpraviti, predlagatelja na to opozori in mu postavi rok za njeno odpravo, če pa gre za pomanjkljivost, ki je ni mogoče odpraviti, predlog zavrže.⁵⁹ Obstoj procesnih predpostavk, razen seveda tistih, ki so v sferi vlagatelja predloga, mora sodišče preveriti tudi v primeru, da gre za uradni postopek, ki se je začel po uradni dolžnosti. Tako lahko ob izpolnjenosti teh predpostavk predlog za začetek uradnega postopka, vložen s strani neupravičene osebe, nadomesti postopek po uradni dolžnosti, če so za to podani pogoji. Enako lahko sodišče stori v primeru nepopolnega ali nerazumljivega predloga, ki ga predlagatelj ne popravi oz. dopolni ali ob pomanjkanju pravnega interesa vlagatelja, če gre za uradni postopek, ki ga lahko začne sodišče po uradni dolžnosti, če iz predloga, ki ga v tem primeru šteje kot pobudo za začetek postopka, sploh lahko razbere, o čem v zadevi gre. Predlagatelju, ki mu legitimacijo za uvedbo postopka daje zakon, pa je vendar tudi v primeru uradnega postopka v interesu vložiti pravilen in popoln predlog, saj s tem pridobi položaj formalnega udeleženca, ki mu omogoča večji vpliv na potek postopka in tako tudi na končno odločitev, kar lahko razumemo kot uveljavljanje načela dispozitivnosti v uradnem postopku, kjer je sicer v večji meri uveljavljeno načelo oficialnosti. To velja deloma tudi za materialne udeležence, ki sicer lahko udeležbo prijavijo ves čas postopka in s tem postanejo formalni udeleženci, vendar pa sodišče

⁵⁶ J. Juhart, 1970, Civilno nepravdno pravo: splošni del, str. 79.

⁵⁷ VSL sklep I Cp 566/2007 z dne 21. 2. 2007.

⁵⁸ Sklep II Cp 1402/2017 z dne 25. 10. 2017.

⁵⁹ L.Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 96–99.

ni dolžno po uradni dolžnosti ugotavljati, kdo vse bi spadal v krog materialnih udeležencev in bi zaradi napačne presoje sodišče o postopku morda niti ne bil obveščen, kar pa je sicer vprašanje upoštevanja načela varstva pravic in enakosti v postopku.⁶⁰

3.2 VEZANOST SODIŠČA NA PREDLOG

Čeprav lahko med tožbo v pravdi in predlogom v predlagalnem nepravdnem postopku potegnemo kar nekaj vzporednic, pa sta oba glede zahtevka precej različna. Če je zahtevek obvezna sestavina tožbe, ga v predlogu v nepravdnem postopku najdemo redkeje, saj ga zakon ne zahteva. Razlog lahko najdemo v tem, da v nepravdnem postopku ne nastopata dve stranki z nasprotujočimi si interesi, ampak udeleženci, ki imajo praviloma isti interes ureditve določenega razmerja, zaradi česar odpade tudi potreba po natančni opredelitvi zahteve po sodnem varstvu, ki jo zajema zahtevek v tožbi. Tako lahko predlagatelj v predlogu postavi zahtevek in predlaga, na kakšen način naj sodišče določeno razmerje uredi, sodišče pa pri urejanju razmerja upošteva tudi pobude in interese drugih udeležencev. Sodišče za razliko od pravde na zahtevek oz. predlagano rešitev ni vezano, vezano pa je na opis razmerja oziroma stanja, o katerem naj odloči. Vezano je torej na predlagateljevo zahtevo po ureditvi določenega razmerja v določenem postopku.⁶¹ Kot ugotavlja sodišče v več odločbah⁶², predlagatelj zahtevka oz. predloga za rešitev ni dolžan vključiti v predlog, v primeru da ga, pa sodišče nanj ni vezano. Vendar pa, kot izhaja iz druge odločbe⁶³, dejstvo, da sodišče na predlog ni vezano, sodišču ne daje pooblastila, da predlog preoblikuje tako, da bi ta nasprotoval volji predlagatelja. ZNP-1 v 2. odstavku 23. člena določa, da mora predlagatelj v predlogu navesti višino zahtevanega zneska, če se postopek vodi izključno zaradi plačila denarja. Čeprav je višina zneska obvezna sestavina predloga v postopku zaradi plačila denarja, pa zakon tudi v tem primeru ne predvideva postavitve zahtevka v višini zahtevanega zneska, ampak po mojem mnenju zgolj navedbo vrednosti spornega predmeta. Čeprav je, kot ugotavlja Vrhovno sodišče⁶⁴, sodišče na navedeno vrednost spornega predmeta v tožbi (smiselno tudi v predlogu⁶⁵) vezano, pa same navedbe vrednosti spornega predmeta ne moremo razumeti kot zahtevka, ampak je po mojem mnenju namenjena zgolj odmeri sodne takse. Pri očitno previsoko ali prenizko navedeni vrednosti ne pride v poštev korekturna dolžnost sodišča, saj namerno napačno navedena vrednost ne more odpirati vprašanj glede

⁶⁰ J. Šinkovec, B. Tratar, 2003, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, str. 82.

⁶¹ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 9.

⁶² VSM sklep I Cp 38/2017 z dne 7. 2. 2017 in VSL sklep I Cp 3524/2014 z dne 19. 2. 2015.

⁶³ VSL Sklep II Cp 142/2018 z dne 24. 1. 2018.

⁶⁴ VSRS Sklep II Ips 215/2017 z dne 10. 8. 2017.

⁶⁵ Glej VSRS sklep II Ips 91/2016 z dne 17. 11. 2016.

stvarne pristojnosti ali revizije, lahko pa na njeno višino, tako kot nasprotna stranka v pravdi, vpliva nasprotni udeleženec.^{66 67} Vežanost sodišča na vrednost spornega predmeta nikakor ne sme in tudi ne vpliva na vsebinsko odločanje o zahtevanem znesku. Če je določbo drugega odstavka 23. člena ZNP-1 mogoče razumeti, kot da predpisuje zahtevek kot obvezno sestavino predloga, menim, da je pri odločitvi o zahtevku treba uporabiti pravilo vežanosti na zahtevek iz 2. člena ZPP, ki sodišču preperečuje, da bi tožniku prisodilo več (plus) ali nekaj drugega (allud), kot je zahteval, lahko pa mu prisodi manj (minus), saj je delna ugoditev zahtevku vedno mogoča.⁶⁸ Pri tem je treba omeniti še odločbo, v kateri Vrhovno sodišče ugotavlja, da je redno sodišče pri odločanju o ukrepu po Zakonu o duševnem zdravju (v nadaljevanju ZDZdr) vežano na predlog predlagatelja, ki ga, čeprav bi lahko postopek začelo po uradni dolžnosti, nikakor ne sme prekoračiti. V tem primeru sicer Vrhovno sodišče ugotovi, da ZDZdr, ki konkretni postopek ureja, sodišču ne daje pooblastila, da samoiniciativno uradoma podaljšuje ukrep prisilnega pridržanja v psihiatrični bolnišnici, ki pomeni odvzem prostosti, kar obenem predstavlja hud poseg v ustavno pravico do osebne svobode.⁶⁹ V uradnih nepravdih postopkih sicer sodišče na predlog ni vežano, saj lahko postopek začne tudi po uradni dolžnosti, in lahko predlog v teh postopkih, kot že omenjeno, razlagamo kot neke vrste pobudo oz. iniciativo za začetek postopka.

3.3 SPREMEMBA PREDLOGA

V pravdi govorimo o spremembi tožbe, kadar zaradi spremembe posameznih elementov tožbe (strank ali tožbenega zahtevka) spremenjena tožba ni več istovetna s prvotno. Ločimo torej subjektivno spremembo, kadar se spremenijo stranke, in objektivno, ko pride do spremembe tožbenega zahtevka. Do objektivne spremembe pride, če tožnik obstoječi zahtevek poveča, uveljavlja poleg obstoječega še en, drug zahtevek, in če spremeni istovetnost zahtevka.⁷⁰ Pri presoji, ali je prišlo do spremembe istovetnosti zahtevka se, kot pri ugotavljanju obstoja litispence, v praksi uporablja čista procesna teorija. O subjektivni spremembi tožbe govorimo, ko tožnik namesto prvotnega toženca toži nekoga drugega. Pride torej do umika tožbe zoper prvotnega toženca in potrebno je soglasje novega ter prvotnega toženca, če se je ta že spustil v obravnavanje tožbe. Tudi pri objektivni spremembi tožbe je privolitev toženca potrebna, vendar pa sodišče lahko kljub upiranju toženca spremembo dovoli, če meni, da bi

⁶⁶ J. Zobec v: L. Ude et al., 2005, str. 231-233.

⁶⁷ VSRS sklep II Ips 121/2014 z dne 11. 12. 2014.

⁶⁸ A. Galič v: L. Ude et al., 2005, str. 33.

⁶⁹ VSRS Sklep II Ips 31/2018 z dne 22. 2. 2018.

⁷⁰ L.Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 220.

bilo to smotrno za ureditev razmerja med strankama. Pri subjektivni spremembi soglasja toženca ni mogoče nadomestiti s sklepom sodišča, kot je to mogoče pri objektivni spremembi.⁷¹ Sprememba tožbe je mogoča do konca glavne obravnave. V nepravdnem postopku posebne ureditve glede spremembe predloga ni, zato se smiselno uporabljajo določbe ZPP. Kot ugotavlja sodišče v dveh odločbah⁷², se določbe ZPP pri objektivni spremembi predloga uporabijo nespremenjene. Subjektivna sprememba predloga pa zahteva naravi nepravdnega postopka prilagojeno uporabo določb ZPP, saj zaradi različnosti pojma stranke v pravdi in pojma udeleženca v nepravdnem postopku soglasje nasprotnih udeležencev za subjektivno spremembo predloga nanje ne bi zagotavljalo možnosti, da bi bili v postopek vključeni vsi, katerih interes bi utegnil biti s sodno odločbo prizadet, zato takšno soglasje ni potrebno.⁷³ Ker med obvezne sestavine predloga sodijo opis razmerja oziroma stanje, o katerem naj sodišče odloči, dejstva, ki so pomembna za odločitev, in dokazi zanje, se pojavi vprašanje, ali v primeru, ko sodišče v predhodnem preizkusu ravna v skladu s 108. členom ZPP in pošlje nepopoln predlog v dopolnitev, predlagatelj pa zahtevo sodišča upošteva in predlog dopolni, to lahko štejemo kot spremembo predloga. V tem primeru za spremembo predloga v smislu spremembe tožbe po ZPP ne more iti, saj šele z dopolnitvijo predlog šele postane popoln in tako primeren za vsebinsko obravnavo. Uporaba 108. člena ZPP pride namreč v poštev samo v primeru formalnih, ne pa tudi vsebinskih pomanjkljivosti.⁷⁴ Kot izhaja iz odločb Višjega sodišča v Ljubljani, velja enako tudi v primeru, ko predlagatelj predlog zaradi spremembe okoliščin naknadno dopolni brez poziva sodišča:

»Tudi če njen predlog ne bi bil pravilen, ga je predlagateljica pravočasno sanirala, saj je v naknadni in pravočasni vlogi kot nasprotna udeleženca navedla aktualna lastnika, to je B. B. in B. J. To vlogo je nasloвила kot spremembo predloga, vendar gledano vsebinsko ne gre toliko za spremembo kot po eni strani za umik predloga zoper B. K. in po drugi strani za dopolnitev predloga z novima udeležencema. V ZPP ni določbe, ki bi takšno ravnanje prepovedovala. Predlagateljica ima pravico dopolniti svoj predlog tako, da v njem naknadno (tudi brez poziva sodišča) navede manjkajoče solastnike ter s tem doseže, da predlog postane popoln in sposoben za meritorno odločanje. Predlog vložen zoper osebo, ki ni solastnik, je brezpredmeten in ga lahko predlagateljica med postopkom kadarkoli umakne, če tega ne s

⁷¹ L.Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 221–222.

⁷² VSL sklep I Cp 2601/2015 z dne 18. 11. 2015 in VSL sklep II Cp 2345/2013 z dne 13. 9. 2013.

⁷³ VSL sklep I Cp 1887/2015 z dne 9. 9. 2015.

⁷⁴ N. Betetto v: L. Ude et al., 2005, str. 439.

stori, pa ga je sodišče dolžno zavreči. Takšna oseba tudi ne more odločati o dovolitvi ali zavrnitvi subjektivne spremembe oziroma dopolnitve tožbe, prav tako o tem ne moreta odločati niti naknadno navedeni stranki. V konkretnem primeru gre za nepravdni postopek, v katerem so določila glede strank oziroma udeležencev v primerjavi s pravnim postopkom urejena specifično in mnogo manj formalistična.»⁷⁵

»S tem, ko je sodišče dopustilo, da predlagatelj predlog naknadno (po poteku roka za dopolnitev predloga) dopolni in navede še enega udeleženca postopka ter predlaga ureditev nujne poti tudi po njegovih parcelah, ki jih je že prej uporabljal kot pot, čemur lastnik parcele ni nasprotoval, ni ravnalo v nasprotju s 5. odstavkom 108. člena ZPP, temveč v duhu določb ZNP.»⁷⁶

Zaradi navedenih obveznih sestavin predloga, ki jih določa 23. člen ZNP-1, se pojavlja tudi vprašanje ali gre pri navajanju novih dejstev in dokazov za spremembo predloga ali za navajanje dodatnih dejstev in dokazov v prvotnem postopku ter ali v primeru slednjega uporabiti določbe ZPP o prekluzijah. Tudi v tem primeru mora sodišče presoditi na podlagi pravil o spremembi tožbi, če ugotovi, da predlagatelj z novimi navedbami spreminja istovetnost predloga. Morebitne nejasnosti glede namena navedb udeležencev mora sodišče razjasniti v okviru materialnega procesnega vodstva, ki ga je sodišče dolžno uporabiti tudi v nepravdnih postopkih.⁷⁷

3.4 RAZPOLAGANJE S PREDLOGOM

V nepravdnih postopkih sodišče načeloma ne odloča o zahtevku (predlagatelj ga še vedno lahko postavi, vendar sodišče nanj ni vezano), ki ga ena stranka postavi drugi, ampak ureja razmerja med udeleženci, zato tudi določenih dispozitivnih dejanj iz pravde v njih ni mogoče smiselno uporabiti. Tako ni mogoče pripoznati zahtevka, se odpovedati zahtevku in uporabiti pravil o izdaji zamudne sodbe. Omejene dispozicije izhajajo tudi iz dejstva, da se v nepravdnih postopkih pogosto odloča o pravicah, s katerimi udeleženci ne morejo prosto razpolagati, saj bi to nasprotovalo prisilnim predpisom, kar prepoveduje 3. odstavek 3. člena ZPP. Dispoziciji, ki sta v predlagalnih nepravdnih postopkih mogoči, sta umik predloga in sklenitev sodne poravnave.⁷⁸ Umik predloga je procesna dispozicija, zato se veljavno izjavi le nasproti sodišču. Izjava o umiku učinkuje konstitutivno in s tem procesno razmerje preneha,

⁷⁵ VSL Sklep I Cp 1056/2018 z dne 12. 9. 2018.

⁷⁶ VSL sklep I Cp 1233/2015 z dne 8. 7. 2015.

⁷⁷ VSL Sklep I Cp 505/2017 z dne 25. 10. 2017.

⁷⁸ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 13.

zato je ni mogoče vezati na rok ali pogoj, prav tako je ni mogoče izpodbijati zaradi napake v volji. Napaka v volji se odpravi z vložitvijo novega predloga o umiku.⁷⁹ Medtem, ko je tožbo mogoče umakniti samo do konca glavne obravnave, lahko predlagatelj umakne predlog vse do izdaje odločbe sodišča prve stopnje. V pravi je v primeru, da se je toženec že spustil v obravnavanje tožbe z vložitvijo odgovora, potrebno njegovo soglasje k umiku, v nepravdnem postopku pa soglasje drugih udeležencev ni potrebno. Umik predloga je v nepravdnem postopku mogoč celo po izdaji odločbe sodišča prve stopnje, vse do njene pravnomočnosti, vendar le v primeru, da s tem niso kršene pravice drugih udeležencev, ki izvirajo iz te odločbe, ali če se z umikom strinjajo vse osebe, ki so jim bile z odločbo sodišča prve stopnje priznane kakšne pravice.⁸⁰ Na podlagi umika nato sodišče s sklepom postopek ustavi in svojo odločbo razveljavi. V primeru umika imajo pravico predlagati nadaljevanje postopka v roku vsi udeleženci, ne glede na to ali so bili upravičeni začeti postopek ali ne, le predlagatelj, ki je umaknil predlog, te pravice nima.⁸¹ Po umiku predloga predlagatelj ostane udeleženec, tudi če ne spada med materialne udeležence in mu je legitimacijo za vložitev predloga dal zakon. Ker ZNP-1 ne pozna odpovedi zahtevku, lahko predlagatelj ponovno vloži predlog po tem, ko ga je umaknil, saj umik predloga pomeni umik zahteve za pravno varstvo in ne odpovedi pravici, o kateri se odloča. V primeru, da gre za uradni postopek, ki ga je mogoče začeti tudi po uradni dolžnosti, mora sodišče v primeru umika predloga s strani predlagatelja presoditi, ali so razlogi za vodenje postopka po uradni dolžnosti podani. Če ugotovi, da so ti razlogi podani, mora kljub umiku predloga postopek nadaljevati.⁸² ZNP-1 določa tudi domnevo ali presumpcijo umika, in sicer v primeru, da postopka brez določenega dokaza ni mogoče rešiti, predlagatelj pa ne založi odrejenega predujma za stroške izvedbe dokaza, šteje, da je predlagatelj predlog umaknil. Na to posledico mora biti predlagatelj opozorjen, pravilo pa ne velja v uradnih postopkih. Tudi v primeru domnevnega umika veljajo prej navedena pravila o nadaljevanju postopka, pri čemer predujem založi predlagatelj nadaljevanja postopka, v primeru uradnega postopka pa se stroški za izvedbo dokaza izplačajo iz sredstev sodišča.⁸³ Kot izhaja iz odločbe Višjega sodišča v Ljubljani, mora biti za uporabo tega zakonskega določila izvedba takšnega dokaza predpogoj za odločitev sodišča in so v tem primeru izključena tudi pravila dokazovanja, ki veljajo v pravi.⁸⁴

⁷⁹ J. Juhart, 1970, *Civilno nepravdno pravo: splošni del*, str. 93.

⁸⁰ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 33.

⁸¹ VSM sklep I Cp 1999/2009 z dne 17. 12. 2009, VSM Sklep III Cp 451/2017 z dne 10. 5. 2017.

⁸² D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 34-35.

⁸³ *Ibid.* str. 44.

⁸⁴ VSL Sklep I Cp 849/2018 z dne 7.11.2018.

4 SODNA PORAVNAVA

Sodna poravnava je civilnopravna pogodba, ki jo stranke sklenejo z namenom, da končajo postopek, ki teče pred sodiščem.⁸⁵ Vendar pa ne gre zgolj za pogodbo po materialnem pravu, ampak morajo biti za njeno veljavnost poleg materialnopravnih izpolnjene tudi nekatere procesne predpostavke, saj je glede pravne narave sodne poravnave v slovenskem pravnem redu uveljavljena mešana teorija, po kateri mora sodna poravnava vsebovati rešitev materialnopravnega spora, obenem pa je procesno izenačena z izvršljivo, torej pravnomočno sodno odločbo.⁸⁶

Ker je sodna poravnava pogodba, njeno vsebino določa Obligacijski zakonik (v nadaljevanju OZ) v 1050. členu, ki kot bistvene elemente poravnave določa, da stranki z njo uredita medsebojna sporna in negotova pravna razmerja, da spor ali negotovost z vzajemnim popuščanjem odstranita in da s poravnavo na novo določita vzajemne pravice ali obveznosti, s čimer s poravnavo nastane novo pravno razmerje, zato ima ta konstitutiven učinek.

Pri poravnavi prav tako mora iti za vzajemno popuščanje, pri čemer kot to ne štejemo le popuščenja na premoženjskem, temveč tudi na moralnem področju: zadošča že le simbolično popuščanje. Za popuščanje lahko šteje celo, če stranka popusti le v tem, da se odpove sodbi in pristane na sklenitev sodne poravnave, zato se v teoriji pojavljajo vprašanja, ali vzajemno popuščanje sploh šteti kot bistveni element sodne poravnave. Kot pogoj za veljavnost sodne poravnave ga prav tako ne šteje sodna praksa.⁸⁷

Mešano teorijo o pravni naravi sodne poravnave uveljavlja tudi ZPP, ki poravnave sicer ne definira celovito, ampak poudarja zgolj njene procesne elemente, tako da ureditvi iz OZ dodaja še naslednje predpostavke, in sicer da mora biti poravnava sklenjena med postopkom pred sodiščem (1. odstavek 306. člena ZPP), da se mora nanašati na sporni predmet (1. odstavek 306. člena ZPP) in da mora biti sklenjena v pisni obliki (307. člen ZPP). V primeru, da poravnava ni sklenjena pred sodiščem, gre za poravnavo materialnega prava, ki jo mora sodišče pri izdaji sodbe upoštevati, možna pa je tudi pravda za njeno uveljavitev.⁸⁸ Ni nujno, da se sodna poravnava nanaša zgolj na sporni predmet, saj lahko stranki z njo uredita tudi druga sporna vprašanja med njima, lahko pa se vanjo vključi tudi tretja oseba (2. odstavek

⁸⁵ J. Juhart, 1970, Civilno nepravdno pravo: splošni del, str. 94.

⁸⁶ L.Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 294–295.

⁸⁷ N. Betetto, A. Galič v: L. Ude et al., 2009, str. 28–29.

⁸⁸ L.Ude, 2002, Civilno procesno pravo, str. 293–295.

306. člena ZPP), kar omogoča celovitejšo ureditev razmerij med strankama, kot jo nudi sodba o tožbenem zahtevku. Predmet poravnave je zato lahko širši od predmeta zahtevka, vendar pa ne sme biti ožji, saj se mora nanašati na sporni predmet, čeprav se lahko nanaša tudi na kvantitativni del zahtevka, ki bi lahko bil predmet samostojne pravde. Da gre za mešano, procesno in materialnopravno pogodbo, je razvidno tudi iz tega, da se za njeno veljavnost zahteva izpolnitev predpostavk tako procesnega kot materialnega prava, in sicer glede sodne pristojnosti in sestave sodišča, glede pravne sposobnosti in sposobnosti biti stranka ter poslovne in procesne sposobnosti strank, glede dopustnosti predmeta obravnave in glede predpisane oblike sodne poravnave. Pravni interes strank se vselej predpostavlja.

Sodišče mora dopustnost poravnave preveriti pred njeno sklenitvijo in sklenitve ne sme dovoliti, če niso izpolnjene vse predpostavke. Stranke lahko sodno poravnavo med postopkom pred sodiščem sklenejo kadarkoli do pravnomočnosti sodbe, torej tudi v pritožbenem postopku pred sodiščem druge stopnje. Sodna poravnava se lahko sklene le o zahtevkih, s katerimi stranke lahko razpolagajo, torej ne sme nasprotovati prisilnim predpisom ali moralnim pravilom (4. odstavek 306. člena ZPP).

Vsebina sodne poravnave je lahko tisto, kar bi lahko bilo tudi vsebina izreka sodbe, tako se tudi sodne poravnave delijo na dajatvene, ugotovitvene in oblikovalne, s katerimi se ustanavljajo, spreminjajo in razvezujejo pravna razmerja.

V sodni poravnavi je zapisana posameznemu primeru bolj prilagojena, za obe stranki sprejemljiva in fleksibilna rešitev, zaradi česar je veliko bolj elastičen instrument od sodbe. Kot umik predloga se tudi sklenitev sodne poravnave ne more navezovati na rok ali pogoj. Zakon tudi izrecno določa, da mora sodišče paziti na možnost sodne poravnave, kar pomeni, da ni dovolj, da sodnik stranke na možnost sklenitve sodne poravnave zgolj opozori, za njeno sklenitev si mora v okviru materialnega procesnega vodstva tudi prizadevati.

Učinek sklenjene sodne poravnave (*res transacta*) je enak učinku pravnomočne sodbe (*res iudicata*) in zaradi tega ni dovoljen nov sodni postopek o predmetu, o katerem je bila sklenjena sodna poravnava (*ne bis in idem*), na kar sodišče pazi po uradni dolžnosti ves čas postopka (308. člen ZPP). Sodno poravnavo je mogoče skleniti že pred začetkom pravde, in sicer gre za t. i. preventivno ali pretorično poravnavo (309. člen ZPP), pri čemer sodišču ni treba preverjati, ali med strankama spor dejansko obstaja in ali ima predlagatelj *res* namen vložiti tožbo; dovolj je, da predlagatelj to trdi. Podaja predloga za preventivno poravnavo ne ustvarja učinka *litispence* in ne preprečuje vložitve tožbe. V primeru, da pravda glede

istega spornega predmeta že teče, sodišče to šteje kot negativno procesno predpostavko in predlog za sklenitev preventivne poravnave zavrže, medtem ko so ostale predpostavke enake kot pri poravnavi, sklenjeni med postopkom.⁸⁹

Že na podlagi opisa sodne poravnave, kot velja v pravi, bi lahko na prvi pogled sklepali, da zajema naravo nepravdnega postopka skoraj v celoti in da je institut kot ustvarjen za uporabo v nepravdnih postopkih. Pa vendar že določba ZNP-1 o možnosti sodne poravnave v nepravdnih postopkih kaže na to, da uporaba sodne poravnave ni tako samoumevna, da bi ne zahtevala določene prilagoditve, hkrati pa njeno uporabo v nepravdnih postopkih zagotavlja. Dejstvo, da v nepravdnih postopkih nimamo dveh strank z nasprotujočimi zahtevki in da se v nepravdnih postopkih odloča tudi o pravicah, s katerimi udeleženci ne morejo prosto razpolagati, določene dispozicije udeležencev izključuje, nekatere pa zgolj omejuje oz. zahteva njihovo prilagojeno uporabo – takšna je tudi sodna poravnava.

Nedopustnost sklenitve sodne poravnave glede zahtevkov, s katerimi stranke ne morejo razpolagati, in narava obravnavanega razmerja sta tako glavna razloga, ki izključujeta sodno poravnavo v nepravdnih postopkih za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij, pa tudi v postopkih z listinami in sodnimi depoziti.⁹⁰ Sodna poravnava prav tako ne more biti sklenjena v postopkih, kjer imamo samo enega udeleženca. Sklenitev sodne poravnave je tako omejena na predlagalne nepravdne postopke, vendar pa lahko tudi v uradnih postopkih udeleženec predlaga rešitev zadeve, ki mora biti, da bi ga sodišče upoštevalo, v skladu z javnim interesom ali v korist pravic oseb, ki jih varuje zakon.

Četudi sodišče tak predlog upošteva, pa rezultat postopka ne bo sklenjena sodna poravnava, temveč odločba, pritožbeni organ pa bo štel predlog udeleženca kot odpoved pravici do pritožbe, kar bi lahko šteli kot neke vrste poravnavo.⁹¹ Možnost sklenitve sodne poravnave je omejena na krog formalnih udeležencev, saj tako kot pravnomočna sodna odločba sklenjena sodna poravnava veže poleg sodišča le njih.⁹² V nepravdnih postopkih je mogoča tudi predhodna oz. pretorična poravnava, pri čemer pa niti ni pomembno, ali gre za zadevo, za katero je predpisano reševanje v pravnem ali nepravdnem postopku, saj je namen takšne poravnave, da do sodnega postopka sploh ne pride.⁹³

⁸⁹ N. Betetto, A. Galič v: L. Ude et al., 2009, str. 31–49.

⁹⁰ D. Wedam-Lukić v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 14.

⁹¹ J. Šinkovec, B. Tratar, 2003, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, str. 35.

⁹² VSL sklep I Cp 1326/2015 z dne 10. 6. 2015.

⁹³ VSL sklep I Cp 913/2015 z dne 15. 5. 2015.

5 POSTOPKI ZA UREJANJE PREMOŽENJSKIH RAZMERIJ

Med postopke za urejanje premoženjskih razmerij ZNP-1 uvršča postopek za določitev odškodnine, postopek za cenitev in prodajo stvari, postopek v stanovanjskih zadevah, postopek za ureditev razmerij med solastniki, postopek za delitev stvari v solastnini, postopek za delitev skupnega premoženja in postopek za prenehanje premoženjske skupnosti, postopek za ureditev meje ter postopek za dovolitev nujne poti. ZNP-1 v drugem delu ureja le postopkovni del za urejanje razmerij, določenih v področnih materialnih zakonih. Ti postopki so vsak posebej urejeni v posebnem delu zakona, ker imajo svoje značilnosti, pa vendar določbe urejajo le tisto, v čemer se ti postopki razlikujejo od splošnih pravil, ki sicer veljajo v vseh nepravnih postopkih, torej tudi v teh. Postopki za urejanje premoženjskih razmerij spadajo med predlagalne postopke, zato je v teh postopkih mogoča tudi sodna poravnava.

5.1 POSTOPEK ZA UREDITEV RAZMERIJ MED SOLASTNIKI

O solastnini govorimo, kadar si več oseb deli lastninsko pravico na isti, nerazdeljeni stvari. Ker lahko na eni stvari v določenem trenutku obstaja samo ena izključna lastninska pravica, slednja pripada vsem solastnikom skupno, pri čemer ima vsak od njih idealni delež, ki je izražen v sorazmerju s celoto (65. člen Stvarnopravnega zakonika (v nadaljevanju SPZ)). Obstaja torej lastninska skupnost, v kateri je lastninska pravica razdeljena na toliko deležev, kot je solastnikov, in le vsi solastniki skupaj smejo razpolagati s stvarjo kot celoto, lahko pa vsak solastnik samostojno razpolaga s svojim idealnim deležem. Solastniki si torej ne morejo razdeliti posameznih upravičenj, ki iz lastninske pravice izhajajo, temveč so vsi upravičeni do celotne stvari v sorazmerju s svojim deležem. V primeru, da deleži niso določeni, velja domneva, da so enaki (2. odstavek 65. člena SPZ). Vsak solastnik sme izvrševati vsa lastninska upravičenja glede stvari v solastnini sorazmerno s svojim idealnim deležem, vendar s tem ne sme kršiti pravic ostalih solastnikov (66. člen SPZ).⁹⁴

Solastniki imajo pravico stvar v solastnini upravljati skupno, pri čemer kot upravljanje razumemo organizirano delovanje, ki omogoča, da stvar čim bolj služi svojemu namenu (67. člen SPZ). Čeprav gre za ukrepe, ki so v interesu vseh solastnikov, pa njihovo stališče do upravljanja ni vedno enako, zakon pa prav tako loči med posli rednega in posli, ki presegajo okvire rednega upravljanja. Med posle redne upravljanja štejejo ukrepi, ki so potrebni za

⁹⁴ V. Rijavec v: Juhart et al., 2004, str. 328–340.

obratovanje stvari, pod čemer razumemo, da se stvar lahko uporablja in da deluje v skladu s svojim namenom, ter za vzdrževanje stvari, kar pomeni, da se ohranja njena substanca in zmožnost služiti svojemu namenu. Kot posle, ki presegajo redno upravljanje, zakon primeroma našteva razpolaganje s celotno stvarjo, določitev načina rabe in določitev upravitelja stvari. Za posle rednega upravljanja je potrebno soglasje solastnikov, katerih idealni deleži na stvari predstavljajo več kot polovico vrednosti stvari, medtem ko je za posle, ki presegajo redno upravljanje, potrebno soglasje vseh solastnikov. Poseben primer poslov rednega upravljanja predstavljajo posli, ki so nujni za redno vzdrževanje stvari (4. odstavek 67. člena SPZ), pri katerih lahko ob pomanjkanju soglasja zaradi nujnosti stvari manjkajoče soglasje nadomesti sklep sodišča v nepravdnem postopku.

Nujni ukrepi so tisti, ki ne trpijo odlašanja, prav tako pa morajo biti v interesu skupnosti.⁹⁵ Postopek za nadomestitev soglasja je mogoč tudi v primeru spora o načinu upravljanja in uporabe stvari v solastnini ter v primeru, ko med etažnimi lastniki ni bilo doseženo soglasje glede posla, ki presega redno upravljanje (149. člena ZNP-1). Postopek se lahko začne le na predlog solastnika ali etažnih lastnikov, ki imajo več kot polovico solastniških deležev na skupnih delih (150. čl. ZNP-1). Na podlagi odločbe Ustavnega sodišča Up-79/06, se lahko solastniki na sodišče obrnejo tudi v primeru, ko se ne morejo sporazumeti o načinu uporabe stvari, kar sicer uvrščamo med posle, ki presegajo redno upravljanje stvari, o katerih sodišče v tem postopku, kot izhaja iz odločbe Vrhovnega sodišča⁹⁶, ne sme odločati. V postopku za ureditev razmerij med solastniki odloča sodišče o sporu, kar kaže na podobnost postopka s pravdo, zato je smiselno tudi vprašanje o tem, ali je sodišče na zahtevek predlagatelja vezano. Kot izhaja iz odločb Višjega sodišča v Ljubljani, je tudi v teh postopkih sodišče vezano zgolj na opis razmerja in stanja:

»Ni treba, da bi predlog solastnika v postopku za ureditev razmerij med solastniki vedno vseboval zahtevo po kompletni, celoviti ureditvi vseh razmerij med njimi. Zadošča, da vsebuje opis spornega razmerja, torej razmerja, ki terja sodno intervencijo (samo o spornem razmerju bo sodišče odločilo), in to predlagateljičin predlog vsebuje.«⁹⁷

»V ponovljenem postopku naj prvo sodišče upošteva, da v obravnavani zadevi ne gre za pravdni postopek, v katerem sodišče odloča o utemeljenosti zahtevkov, ki so jih postavile stranke, temveč za nepravdni postopek, v katerem se urejajo razmerja med prizadetimi

⁹⁵ V. Rijavec v: Juhart et al., 2004, str. 341–348.

⁹⁶ Sklep II Ips 228/2012 z dne 27. 2. 2014.

⁹⁷ VSL sklep I Cp 3478/2015 z dne 23. 3. 2016.

osebami. Glede na naravo postopka predlagatelj niti ni dolžan postaviti določnega zahtevka glede ureditve razmerja, ampak mora predlog vsebovati samo opis razmerja oz. stanje, o katerem naj sodišče odloči (21. člen ZNP).«⁹⁸

Sodišče lahko na predlog udeleženca izda tudi začasno odredbo (151. člen ZNP-1), ki je regulacijska in zato v svojem jedru enaka vsebini predloga o glavni stvari, ki je nadomestitev manjkajočega soglasja.⁹⁹ Sodišče mora v sklepu v tem postopku odločiti tudi o stroških vzdrževanja, upravljanja in uporabe stvari (152. člen ZNP-1). Postopek za ureditev razmerij med solastniki se smiselno uporablja tudi za ureditev razmerij o rednem upravljanju stvari oz. o načinu upravljanja in uporabe stvari v skupni lastnini ter razmerij med oziroma z etažnimi lastniki (154. člen ZNP-1).

5.2 POSTOPEK ZA DELITEV STVARI V SOLASTNINI

Solastniki so glede lastništva stvari v trajni medsebojni skupnosti, ki pa ni prisilna, zato je eno njihovih temeljnih upravičenj, da lahko zahtevajo njeno prenehanje. Skupnost preneha z delitvijo solastnine, ki je lahko sporazumna ali sodna, pravila za prenehanje tega razmerja pa ureja zakon. Solastnina preneha tudi z združitvijo vseh deležev v rokah enega lastnika.¹⁰⁰ Zakon določa, da ima vsak solastnik neodtujljivo pravico do delitve, ki jo lahko uveljavi kadarkoli, razen v neprimernem času, da je pravni posel, s katerim se solastnik za daljši čas odreka pravici do delitve stvari, ničten, in da v primeru, da se pravici zahtevati delitev odpove za določen, krajši čas, takšna odpoved zavezuje tudi njegove pravne naslednike (69. člen SPZ). Razlage pojma oz. pravnega standarda neprimeren čas zakon ne nudi, njegova vsebina je odvisna od konkretnih okoliščin, ki so lahko objektivne (npr. slabe tržne razmere) ali subjektivne in vezane na enega od solastnikov (npr. daljša odsotnost), bistvena značilnost neprimerenega časa pa je v njegovi začasnosti in prehodnosti, saj delitev solastnine odlaga in ne preprečuje. Enako velja za pojem kratek čas, ki je prav tako odvisen od konkretnih okoliščin (npr. življenjske dobe stvari).¹⁰¹ V primeru, da sodišče v nepravdnem postopku za delitev stvari naleti na vprašanje ničnosti pravnega posla, s katerim se solastnik odpoveduje pravici do delitve za daljši čas, in je od rešitve tega vprašanja odvisna odločitev sodišča, postopa sodišče v skladu z 9. členom ZNP-1, ki ureja reševanje predhodnih vprašanj.¹⁰²

⁹⁸ VSL sklep III Cp 2473/2016 z dne 5. 10. 2016.

⁹⁹ VSRS sklep II Ips 218/2012 z dne 20. 3. 2014.

¹⁰⁰ V. Rijavec v: Juhart et al., 2004, str. 351, in M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, 2007, Stvarno pravo, str. 321.

¹⁰¹ M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, 2007, Stvarno pravo, str. 321–322.

¹⁰² V. Rijavec v: Juhart et al., 2004, str. 351.

Postopek delitve stvari je predlagalni postopek, v katerem sodišče odloči, če med solastniki ni sporazuma o delitvi, hkrati pa med udeleženci nista sporna predmet delitve in velikost njihovih deležev. V primeru, da med udeleženci spor o predmetu delitve ali velikosti deležev obstaja, jih sodišče napoti na pravdo v skladu z 9. členom ZNP-1 (155. člen ZNP-1). Za vložitev predloga je legitimiran katerikoli solastnik, sodišče pa odloči o delitvi in načinu delitve, če med solastniki ni spora o predmetu delitve, obsegu solastne stvari, sami pravici ali velikosti njihovih deležev. Sodišče praviloma na pravdo napoti tistega udeleženca, katerega pravico šteje za manj verjetno, lahko pa tudi drugega udeleženca glede na njegov interes za ureditev pravnega razmerja (1. odstavek 9. člena ZNP-1).¹⁰³

Načine delitve določa zakon, pri čemer je sodišče dolžno upoštevati tudi določen vrstni red (70. člen SPZ), in sicer si mora sodišče najprej prizadevati za fizično delitev stvari, pri čemer upošteva upravičene interese solastnikov, da dobijo določen del v naravi. Če to ni mogoče, lahko sodišče fizično delitev izvede tudi tako, da posameznemu solastniku, ki dobi preveč, naloži plačilo razlike v vrednosti tistemu solastniku, ki je dobil premalo. Če fizična delitev v naravi ni mogoča, ker je predmet nedeljiv ali bi bila delitev mogoča le ob znatnem zmanjšanju vrednosti stvari, sodišče odloči, naj se stvar proda, kupnina pa razdeli v skladu s solastniškimi deleži solastnikov.

Na predlog solastnika lahko sodišče tudi odloči, da stvar v celoti pripade enem solastniku, če izplača solastnike tako, da jim plača sorazmerni del prodajne cene, ki jo določi sodišče. V primeru, da tak predlog poda samo en solastnik, mu predloga ni treba konkretizirati, saj temelj za njegov interes izhaja že iz njegove lastninske pravice. V primeru, da se za to zavzema več solastnikov, pa je takšen predlog treba utemeljiti, saj pride do kolizije interesov oz. kolizije solastninskih pravic.¹⁰⁴ V tem primeru ima prednost tisti solastnik, ki ga ob upoštevanju konkretnih okoliščin primera določi sodišče. Sodišče pri tem upošteva velikost idealnih deležev, dosedanji način rabe stvari in potrebe solastnikov, pa tudi dejansko zmožnost prevzemnika stvari za izplačilo ostalih solastnikov v roku, ki ga določa zakon.¹⁰⁵ Solastnik, ki je stvar dobil, mora drugim solastnikom izplačati njihove deleže najkasneje v treh mesecih od pravnomočnosti odločbe skupaj z obrestmi, drugi solastniki imajo do poplačila na stvari zakonito zastavno pravico do višine svojih deležev (71. člen SPZ).¹⁰⁶

¹⁰³ V. Rijavec, 2001, Nepravdno pravo: zbornik referatov, str. 49–51.

¹⁰⁴ VSL sklep II Cp 1226/2012 z dne 3. 10. 2012.

¹⁰⁵ VSL Sklep II Cp 843/2017 z dne 26. 7. 2017.

¹⁰⁶ M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, 2007, Stvarno pravo, str. 323.

Sodišče je tudi v postopku za delitev stvari v solastnini na predlog vezano zgolj glede opisa stvari in dejanskega stanja. Tudi v sodni praksi velja primarnost fizične delitve. Sodišče je po vložitvi predloga za delitev solastnine, čeprav na konkreten predlog načina delitve ni vezano, celo dolžno ugotoviti, ali je fizična delitev možna, pri čemer je osnovna predpostavka fizične delitve, da je delitev fizično in pravno mogoča.¹⁰⁷ O načinu delitve lahko predlagatelj odločajo zgolj v primeru, da o tem dosežejo sporazum. V primeru, da ga ne dosežejo, sodišče na njihove predloge glede delitve solastnine ni vezano, saj ga zakon zavezuje, da poskuša najprej doseči delitev stvari v naravi. Primarno je tako določena fizična delitev, ki se lahko pri nepremičninah opravi s parcelacijo oz. delitvijo zemljišč v nove parcele ali pa z ustanovitvijo etažne lastnine. Če ta delitev ni mogoča, pride v poštev civilna delitev ali delitev na način, da eden od solastnikov dobi stvar v izključno last, drugim pa izplača vrednost njihovih deležev. Zaradi nevezanosti sodišča na predlog pa tudi uporaba pravil o prekluziji ne pride v poštev.¹⁰⁸ V primeru, da fizična delitev ni mogoča, ima delitev na predlog solastnika, da stvar pripade njemu, druge pa izplača, prednost pred civilno delitvijo s prodajo stvari.¹⁰⁹

Sodišče ima torej dolžnost, da ugotovi, ali je fizična delitev stvari mogoča, česar pa, vsaj v primeru delitve nepremičnine, ne more storiti samo, saj za to nima ustreznih znanj, in mora za to postaviti izvedenca gradbene stroke. Tako lahko pride do situacije iz 41. člena ZNP-1 in v primeru, da predlagatelj ne založi predujma za stroške za izvedbo dokaza, šteje, da je predlog umaknil.¹¹⁰ Predlagatelj mora biti na to posledico seveda opozorjen.

Sodišče je omejeno tudi pri načinu fizične delitve nepremičnine z vzpostavitvijo etažne lastnine, ker je vzpostavitev etažne lastnine mogoča le na podlagi zahteve stranke, saj ta skupnost ni prisilna. Sodišče mora na to udeležence v okviru materialnega procesnega vodstva opozoriti in v primeru, da se udeleženci z vzpostavitvijo etažne lastnine ne strinjajo, postopek delitve solastnine nadaljevati v skladu s predlogom iz 5. odstavka 70. člena SPZ-1, če tega ni, pa s civilno delitvijo stvari.¹¹¹ Glede na to, da je cilj postopka za delitev solastnine, da se odpravijo solastninska razmerja ter da se solastno premoženje razdeli, je vprašanje tudi o primernosti delitve na takšen način, saj so pri vzpostavitvi etažne lastnine določeni deli nepremičnine v solastnini. Pomen soglasja udeležencev je v primeru takšne delitve toliko

¹⁰⁷ VSL Sklep II Cp 1640/2017 z dne 29. 11. 2017.

¹⁰⁸ VSM sklep I Cp 38/2017 z dne 7. 2. 2017.

¹⁰⁹ VSL sklep II Cp 4292/2010 z dne 2. 3. 2011.

¹¹⁰ VSL sklep II Cp 3062/2016 z dne 18. 1. 2017.

¹¹¹ VSL Sklep II Cp 2136/2017 z dne 28. 3. 2018.

večji, saj delitev solastnine načeloma ne more privedi do nove solastninske skupnosti. Slednje sicer preprečuje izvedbo postopka za izločitev zgolj enega solastnika.¹¹²

V primeru, ko sodišče določi civilno delitev solastnine, se stvar proda v nepravdnem postopku za cenitev in prodajo stvari le na predlog vseh solastnikov, ki vsebuje tudi sporazum o delitvi kupnine. Predlog morajo solastniki vložiti najkasneje v 30 dneh po pravnomočnosti sklepa o civilni delitvi, o tem pa se lahko sporazumejo tudi po poteku roka. Po poteku roka lahko predlaga nadaljevanje postopka s prodajo stvari na podlagi sklepa o delitvi vsak udeleženec, prodaja pa se opravi po pravilih Zakona o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju ZIZ) (158. člen ZNP-1).

V postopku zakon določa dodatne obvezne sestavine predloga, ki so: opis stvari, podatki o solastnikih in njihovih deležih ter podatki o imetnikih stvarnih pravic na stvari. V primeru, da se deli nepremičnina, pa tudi zemljiškoknjižni podatki ali listina, ki izkazuje lastninsko pravico na nepremičnini (156. člen ZNP-1), ter dodaten predhodni preizkus ustreznosti evidentiranja (157. člen ZNP-1), ki pa ga sodišče ni dolžno opraviti.

Sodišče v sklepu o delitvi stvari odloči, da morajo udeleženci stvar ali dele stvari, če jih imajo v svoji posesti, te izročiti udeležencem, ki jim po delitvi stvari pripadajo (159. člen ZNP-1). Na podlagi tega člena mora sodišče v odločbo vključiti tudi dajatveno povelje¹¹³, ki predstavlja izvršilni naslov in na podlagi česar je mogoče predlagati izvršbo na izročitev stvari ali na izročitev in izpraznitev nepremičnin po Zakonu o izvršbi in zavarovanju. Sodišče v postopku po uradni dolžnosti¹¹⁴ odloči tudi o ustanovitvi stvarne služnosti, če posamezni udeleženec dela stvari, ki so mu bile dodeljene, sploh ne more ali delno ne more uporabljati brez uporabe drugega dela razdeljene stvari, pri čemer pri sami delitvi upošteva zmanjšano vrednost zemljišča zaradi ustanovljene služnosti (160. člen ZNP-1). Stvarna služnost tako nastane na podlagi odločbe javnega organa z dnem, ko postane sodna odločba pravnomočna.¹¹⁵

5.3 POSTOPEK ZA UREDITEV MEJE

Meja je razmejitvena črta med sosednjima zemljiškima parcelama različnih lastnikov ali uporabnikov, ki se ureja v upravnem postopku po določbah Zakona o evidentiranju nepremičnin (v nadaljevanju ZEN) ali v sodnem pravdnem ali nepravdnem postopku. V

¹¹² VSL Sklep I Cp 2910/2017 z dne 23. 5. 2018.

¹¹³ VSC Sklep Cp 71/2019 z dne 19. 6. 2019.

¹¹⁴ VSK sklep I Cp 292/2006 z dne 11. 10. 2006.

¹¹⁵ J. Šinkovec, B. Tratar, 2003, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, str. 228.

primeru, ko gre za novo označitev sicer ugotovljene meje zaradi nevarnosti, da bo ta postala nerazpoznavna, govorimo o obnovi meje. O popravi meje govorimo, ko se meja sploh ne more več razpoznati ali ko je meja sporna. Za uporabo nepravdnega postopka za ureditev meje med nepremičninami mora biti ta meja sporna, hkrati pa zakon sodne ureditve meje ne sme izključevati (167. člen ZNP-1).¹¹⁶ Meja, ki se ureja, mora biti sporna, saj to predstavlja predpostavko za sodno ureditev meje.¹¹⁷ Meja je sporna, ko vsak mejaš zatrjuje različen potek mejne črte.¹¹⁸

Predhodna ureditev oz. poskus ureditve meje v upravnem postopku ni predpostavka za začetek nepravdnega postopka, prav tako sodnega postopka ne izključuje, saj se v sodnem postopku meja ureja po drugih kriterijih (močnejša pravica, zadnja mirna posest in pravična ocena) kot v upravnem postopku (katastrska meja).¹¹⁹ Razmerje med sodnim in upravnim postopkom v svoji odločbi jasno opiše tudi Višje sodišče v Ljubljani, ki zapiše:

»Sodni in upravni postopek za ureditev meje odločata o identičnem dejanskem stanju in oba odločata o meji kot o glavnem vprašanju. Predhodna ureditev oziroma poskus ureditve meje v upravnem postopku ni procesna predpostavka za sodni postopek. Sodišče v nepravdnem postopku na tek postopka pred upravnim organom ni vezano, medtem ko je upravni postopek na tek sodnega postopka vezan. Upravni organ mora zavreči zahtevo za ureditev meje, če se meja ureja pred sodiščem, na pravnomočno odločbo sodišča pa je vezan. Sodišče na upravno odločbo ni vezano, razen kolikor mora upoštevati domnevo o močnejši pravici po meji, ki je dokončno urejena v katastrskem postopku.«¹²⁰

V primeru, da meja po končanem upravnem postopku ostane sporna, geodetska uprava pred izdajo odločbe pozove lastnika oziroma lastnike, ki se s predlagano mejo ne strinjajo, da v 30 dneh od vročitve oziroma prejema poziva začnejo sodni postopek ureditve meje pred pristojnim sodiščem, upravni postopek pa v primeru začetka sodnega postopka prekine (39. člen ZEN). Prav tako mora sodišče v vsakem konkretnem primeru preučiti ali gre za predlog za ureditev meje ali za lastninski zahtevek za izročitev določenega zemljišča. Če ugotovi, da gre za lastninski spor, mora nepravdni postopek ustaviti (19. člen ZNP), medtem ko za

¹¹⁶ M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, 2007, Stvarno pravo, str. 378–379.

¹¹⁷ VSM Sklep I Cp 192/2019 z dne 29. 3. 2019.

¹¹⁸ VSL sklep I Cp 2181/2011 z dne 21. 3. 2012.

¹¹⁹ VSK sklep I Cp 469/2015 z dne 8. 9. 2012.

¹²⁰ VSL sklep II Cp 2863/2016 z dne 18. 1. 2017.

odločitev o sporni meji pa je pristojno nepravdno sodišče, in sicer jo mora določiti po kriterijih, kot to določa 77. člen SPZ.¹²¹

Postopek za ureditev meje se začne na predlog, ki mora poleg sestavin iz splošnih določb vsebovati tudi zemljiškoknjižne podatke o nepremičninah, med katerimi se predlaga ureditev meje, in razloge, zaradi katerih se predlaga ureditev meje v sodnem postopku (169. člen ZNP-1). Legitimirana za vložitev predloga sta zemljiškoknjižni lastnik (ali solastnik¹²²) in imetnik stavbne pravice ali užitka, vpisanega v zemljiško knjigo, nasprotni udeleženec pa je zemljiškoknjižni lastnik nepremičnine, glede katere je meja sporna (168. člen ZNP-1), s čimer se zakon približuje ureditvi iz ZEN, ki v 28. členu določa, da so lahko stranke v postopku urejanja meje in evidentiranja meje le lastniki parcel in pridobitelji.¹²³ V postopku je obvezen narok (170. člen ZNP-1), ki ga sodišče opravi na kraju samem, nanj pa poleg udeležencev povabi tudi izvedenca geodetske stroke in po potrebi pričë. Na naroku izvedenec izdelava skico, ki jo sodišče nato z udeleženci obravnava, in predstavlja del zapisnika. Sodišče nato že na naroku uredi mejo na način, kot ga določa SPZ, in jo označi s trajnimi mejnimi znamenji. Izvedenec pa nato izdelava elaborat, ki vsebuje prikaz meje, kot jo je sodišče določilo na kraju samem, iz katerega pa mora biti razviden tudi sporni mejni prostor. Elaborat je tudi obvezna sestavina sodne poravnave o sporni meji (2. odstavek 171. člena ZNP-1). Elaborat izvedenec sestavi po določilih ZEN in je obvezni del sklepa, zgolj skica ne zadostuje.¹²⁴ V sklepu sodišče natančno opiše določeno mejo, prav tako pa mora v njem navesti ugotovljeno vrednost spornega mejnega prostora (171. člen ZNP-1). Navedba vrednosti spornega prostora sicer ni obvezna sestavina predloga, saj jo ugotovi sodišče samo, od nje pa je odvisen način odločanja.¹²⁵ Pravnomočen sklep¹²⁶ ali sodno poravnavo nato sodišče pošlje pristojni geodetski upravi (172. člen ZNP-1), s čimer postane meja urejena.¹²⁷ Pravila tega postopka se smiselno uporabljajo tudi v postopku za določitev nove meje (174. člen ZNP-1).

Sodišče v sporu za ureditev meje odloča po kriterijih, določenih v 77. členu SPZ, in sicer po predpisanem vrstnem redu. Primarni kriterij, ki ga zakon predpisuje, je močnejša pravica, ki

¹²¹ VSL sklep I Cp 2977/2016 z dne 9. 2. 2017.

¹²² VSL sklep I Cp 246/2012 z dne 9. 2. 2012.

¹²³ Pridobitelj po 12. členu ZEN je oseba, ki je pridobila pravico, da se kot lastnik nepremičnine vpiše v zemljiško knjigo, in je že začela postopek vpisa lastništva nepremičnine v zemljiško knjigo.

¹²⁴ VSL sklep II Cp 2211/2016 z dne 11. 1. 2017.

¹²⁵ A. Polajnar-Pavčnik v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 97.

¹²⁶ S tem je mišljen tudi sklep o zavrnitvi predloga ali ustavitvi postopka (2. odst. 172. člena ZNP-1).

¹²⁷ Urejena meja po 20. členu ZEN je meja, ki je v zemljiškem katastru evidentirana na podlagi dokončnega upravnega akta ali pravnomočne sodne odločbe in ima koordinate zemljiškokatastrskih točk določene s predpisano natančnostjo.

jo zatrjuje in dokazuje stranka.¹²⁸ To sta ponavadi lastninska pravica ali publicijanska (bonitarna) lastnina.¹²⁹ Glede dokončno urejene meje v katastrskem postopku oz. meje, ki v skladu z 20. členom ZEN šteje za urejeno, velja izpodbojna domneva močnejše pravice. Če katastrskega postopka še ni bilo ali še ni končan z določitvijo dokončne meje, domneve ni. Udeleženec lahko to domnevo izpodbija, pri čemer je dokazno in trditveno breme na njem.¹³⁰

Pogoj za določitev meje po močnejši pravici je tudi višina vrednosti spornega predmeta, ki ne sme presegati dvakratnika mejne vrednosti za določitev spora majhne vrednosti, razen če predlagatelj in nasprotni udeleženec o določitvi meje po močnejši pravici soglašata. Če ne soglašata, sodišče vseeno uredi mejo po zadnji mirni posesti ali subsidiarno po pravični oceni, vsak od njiju pa lahko uveljavlja močnejšo pravico v pravi v treh mesecih po pravnomočnosti sklepa o ureditvi meje (78. člen SPZ).¹³¹ Vrednost spornega mejnega prostora določa sodišče po tržni vrednosti.¹³²

Če ureditev meje po močnejši pravici ni dopustna, ker vrednost spornega prostora presega navedeno vrednost ali močnejša pravica ni dokazana, sodišče uredi mejo po zadnji mirni posesti. Zadnja mirna posest je pravni standard¹³³ in pomeni tisto posestno stanje, ki sta ga določeno dobo pred začetkom spora oba mejaša poznala, upoštevala in spoštovala.¹³⁴ Kot mirne posesti tudi ne moremo šteti viciozno pridobljene posesti.¹³⁵ Če sodišče ne more ugotoviti zadnje mirne posesti, uredi mejo po pravični oceni. Tudi pravična ocena je pravni standard, pri katerem sodišče upošteva vse okoliščine primera ter stanje v naravi. V primeru, ko za razdelitev ne najde drugega pravičnega merila, razdeli sporni prostor na polovico.¹³⁶

Sodišče v postopku za ureditev meje uredi sporno razmerje med strankama in o utemeljenosti ali neutemeljenosti predloga ne odloča, na morebitni predlog pa tudi ni vezano. Neodvisno od predlagane delitve mora sodišče slediti predpisanemu vrstnemu redu – močnejša pravica, zadnja mirna posest in pravična ocena.¹³⁷

¹²⁸ VSL Sklep II Cp 1987/2017 z dne 17. 1. 2018.

¹²⁹ M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, 2007, Stvarno pravo, str. 386.

¹³⁰ VSL sklep II Cp 3014/2014 z dne 17. 12. 2014.

¹³¹ V. Rijavec v: Juhart et al., 2004, str. 437.

¹³² Ibid, str. 438.

¹³³ Ibid, str. 438.

¹³⁴ VSL sklep II Cp 2955/2016 z dne 23. 11. 2016.

¹³⁵ M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, 2007, Stvarno pravo, str. 388.

¹³⁶ A. Polajnar-Pavčnik v: D. Wedam-Lukić, A. Polajnar-Pavčnik, 1989, str. 96.

¹³⁷ VSL sklep II Cp 2735/2014 z dne 15. 10. 2014.

Ker v postopku za ureditev meje zakon izrecno določa izvedbo dokaza z izvedencem, velja domneva o umiku predloga po 41. členu ZNP-1, če predlagatelj ne založi predujma za izvedbo tega dokaza.¹³⁸

5.4 POSTOPEK ZA UREDITEV NUJNE POTI

Nujna pot je zemljiška služnost, ki se ustanovi z odločbo državnega organa, natančneje s pravnomočno sodbo nepravdnega sodišča, ki v postopku določitve nujne poti odloča. Ker gre pri ustanovitvi nujne poti za prisilno omejitev lastninske pravice, morajo biti za poseg izpolnjeni v zakonu določeni pogoji. Tako mora obstajati ekonomski interes upravičenca, na drugi strani pa zakon ščiti tudi interese lastnika služne stvari. Predpostavka za dovolitev nujne poti s strani sodišča je, da nepremičnina za redno rabo nima potrebne zveze z javno cesto ali pa bi bila taka zveza povezana z nesorazmernimi stroški (88. člen SPZ). Nujna pot tako ne more nastati, če nepremičnina povezavo z javno cesto že ima, četudi bi bila nova pot primernejša. Z ustanovitvijo nujne poti ne sme biti onemogočena ali znatno ovirana uporaba nepremičnine, preko katere naj bi potekala, prav tako se pot določi na način, da nepremičnino čim manj obremenjuje, zanj pa se tudi določi denarno nadomestilo (89. člen ZNP-1). Z ustanovitvijo nujne poti mora nastati za gospodujoče zemljišče korist, ki presega škodo, ki jo njena ustanovitev povzroči služnemu zemljišču.¹³⁹ Nujno pot je mogoče s tem postopkom tudi spremeniti ali odpraviti, če zaradi spremenjenih okoliščin ni več potrebna (90. člen SPZ).¹⁴⁰

Po enakem postopku se izvede tudi priključitev na javna komunalna in druga omrežja, če tisti, ki to zahteva, za to izpolnjuje pogoje (91. člen SPZ).

Postopek za dovolitev nujne poti se začne na predlog, ki ga je upravičen vložiti zemljiškoknjižni lastnik ali imetnik stavbne pravice ali užitka, vpisanega v zemljiško knjigo. Pasivno legitimiran je zemljiškoknjižni lastnik služne nepremičnine, pa tudi zemljiškoknjižni lastnik gospodujoče nepremičnine, če ni predlagatelj. S tem je zagotovljen položaj formalnega udeleženca lastnikom vseh zemljišč, preko ali v korist katerih bo ustanovljena nujna pot. Spremembo ali odpravo nujne poti lahko zahtevata tako zemljiškoknjižni lastnik gospodujoče kot tudi zemljiškoknjižni lastnik služne nepremičnine (175. člen ZNP-1). Predlog mora poleg obveznih sestavin iz splošnih določb ZNP-1 vsebovati tudi zemljiškoknjižne podatke o nepremičnini, ki nujno pot potrebuje, o nepremičninah, po katerih bi pot lahko potekala, opis

¹³⁸ VSL sklep II Cp 2736/2013 z dne 22. 10. 2013 in VSL sklep II Cp 15/2012 z dne 11. 7. 2012.

¹³⁹ M. Juhart, M. Tratnik, R. Vrenčur, 2007, Stvarno pravo, str. 394–396.

¹⁴⁰ VSL Sklep I Cp 1520/2017 z dne 10. 1. 2018.

dejanske rabe zemljišč, predlog poteka in načina uporabe nujne poti, v primeru, da se predlaga sprememba ali odprava obstoječe poti, pa tudi potek obstoječe poti (176. člen ZNP-1). Sodišče v postopku opravi narok na kraju samem, na katerega lahko povabi tudi izvedenca, ki na naroku napravi skico, iz katere je razviden potek nujne poti (177. člen ZNP-1). Sklep o določitvi ali spremembi nujne poti obsega natančen potek nujne poti, način uporabe nujne poti in višino denarnega nadomestila, pri čemer sodišče določi tudi rok za plačilo nadomestila, ki ne sme biti daljši od 30 dni, razen v primeru drugačnega dogovora udeležencev, in o plačilu obresti po zakonski obrestni mere za zamudne obresti, ki je določena v OZ v višini 8 % letno. Sestavni del sklepa je tudi skica o poteku nujne poti (178. člen ZNP-1). Denarno nadomestilo je pravni standard, njegova višina pa se določi vrednostno in pokriva škodo, ki lastniku zemljišča nastane zaradi zmanjšane vrednosti preostanka obremenjene nepremičnine, omejene možnosti uporabe trase nujne poti in druge škode, ki jo je bilo v postopku ustanovitve nujne poti mogoče predvideti.¹⁴¹

Tudi v postopku za določitev nujne poti sodišče na zahtevek predlagatelja, če ga ta postavi, ni vezano, vezano pa je na trditveno in dokazno gradivo,¹⁴² med kar lahko štejemo tudi predlog načina uporabe nujne poti, ki ga predlog za določitev nujne poti mora vsebovati in ki mu sodišče mora tudi slediti, kar odlično povzame odločba Višjega sodišča v Ljubljani:

»Drži, da 21. člen ZNP ne terja postavitve zahtevka, a med posebnimi zahtevami, ki jih mora predlog za določitev nujne poti vsebovati (drugi odstavek 141. člena ZNP) je tudi "predlog načina uporabe nujne poti". Z razlago, kot jo ponujata pritožnika, bi prišlo do situacije, ko bi predlagatelj opisal nek način uporabe poti (tj. določil neko traso), potem pa bi sodišče v postopku po uradni dolžnosti iskalo najbolj primerno traso in jo določilo. To ni prav. Predmetni postopek ne teče po uradni dolžnosti, temveč na predlog, in predlog načina uporabe je nujna sestavina predloga za določitev nujne poti. Razlaga 21. člena ZNP ne more iti tako daleč, da bi sodišču v tovrstnih postopkih dovoljevala samopreoblikovanje predloga, in to tako, da bi ta celo nasprotoval volji predlagatelja. Res je, da mora sodišče glede na naravo nepravdnega postopka skušati pomagati udeležencem pri premostitvi vrzeli, ki nastane med predlogom za dovolitev nujne poti in vsebino (bodoče) sodne odločitve, a če predlagatelj predlaganega načina uporabe/trase nujne poti kljub opozorilu sodišča ne prilagodi ali ne

¹⁴¹ VSL Sklep I Cp 1430/2017 z dne 6. 12. 2017.

¹⁴² VSL sklep I Cp 1742/2016 z dne 30. 11. 2016.

razširi na več možnih rešitev, s predlogom pač ne bo uspel. In če v predlogu ni poteka poti, s katerim bi predlagatelj v postopku lahko uspel, tudi pogojev za izdajo začasne odredbe ni.»¹⁴³

Kot v postopku za ureditev meje tudi v postopku določitev nujne poti zakon izrecno določa izvedbo dokaza z izvedencem, zato tudi v tem primeru velja domneva o umiku predloga po 41. členu ZNP-1, če predlagatelj ne založi predujma za izvedbo tega dokaza.

¹⁴³ VSL Sklep II Cp 142/2018 z dne 24. 1. 2018.

6 ZAKLJUČEK

Čeprav so za nepravdni postopek značilne manjša rigoroznost, veliko večja elastičnost in širša možnost uporabe prostega preudarka kot v pravdi, pa ravno te lastnosti zahtevajo večja pooblastila sodišča. Tudi v predlagalnih postopkih, ki so sicer najbližje pravnim, so udeleženci v svojih dispozicijah veliko bolj omejeni kot v pravdi. Tako bi še vedno lahko dejali, da jih zakon sicer šteje kot dominus litis postopka, vendar to vlogo omeji tudi na račun same narave nepravdnih postopkov.

V primeru premoženjskih postopkov, ki jih opisujem v zadnjem delu naloge, gre za primere spornih razmerij, zato je mogoče primerjava s pravdo še bolj nazorna, in prav tu se vidi, da so udeleženci postopkov pri razpolaganju s svojimi predlogi veliko bolj omejeni.

Kot bistveno se mi zdi izpostaviti vprašanje (ne)vezanosti sodišča na predlog. Slednji sicer morda omogoča pravičnejšo rešitev, ki je morda udeleženca pred postopkom še nista videla, lahko pa ima za rezultat tudi več nezadovoljnih strani, ki odločitve posledično ne sprejmejo, kar vodi v poslabšanje odnosov med udeleženci in stopnjevanje spora.

Meje uveljavljenosti načela dispozitivnosti se lepo vidi v primeru postopka za ureditev nujne poti, v katerem, kot izhaja iz sodne prakse, sodišče upošteva predlagano rešitev le toliko, kolikor se sklada z rešitvijo, ki jo predlaga sodišče. V primeru neskladja med njima sodišče predlagatelja »prisili«, da v predlog vključi rešitev, ki jo je predlagalo sodišče pod grožnjo, da bo sicer predlog zavrnilo. Tako sodišče še vedno odloči v mejah predloga, »prisiljenje« pa razlaga kot pomoč pri iskanju pravilne rešitve.

Kot najprimernejši način reševanja teh zadev tako vidim sodno poravnavo, ki po mojem mnenju najboljše zajame samo naravo in namen nepravdnega postopka, saj ob celoviti ureditvi razmerja med udeleženci omogoča tudi lažje sobivanje v prihodnosti. Morda bi bilo smiselno sodišču v okviru materialnega procesnega vodstva omogočiti, da svojo rešitev razmerja predlaga tudi na naroku, kar bi za udeležence predstavljalo sicer nevsiljeno, a strokovno rešitev, ki bi jo zaradi same narave sodne poravnave lažje sprejeli.

7 LITERATURA IN VIRI

7.1 LITERATURA

Galič Aleš, Non-contentious procedure law of Slovenia, v: Voluntary (Non-Contentious) Jurisdiction Around The World, V. V. Argounov (ur.), Gorodets, Moskva, 2017, str. 71–84.

Horvat Vladimir, Smiselna uporaba določb zakona o pravdnem postopku (ZPP) v nepravdnih postopkih, Pravosodni bilten, XXXIII, št. 2, 2002, str. 77–94.

Juhart Jože, Civilno nepravdno pravo: splošni del, Univerza v Ljubljani, Inštitut za civilno pravo, Ljubljana, 1970.

Juhart Miha, Tratnik Matjaž, Vrenčur Renato, Stvarno pravo, GV Založba, Ljubljana, 2007.

Juhart Miha, Berden Andrej, Keresteš Tomaž, Rijavec Vesna, Tratnik Matjaž, Vlahek Ana, Vrenčur Renato, Stvarnopravni zakonik: s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2004.

Rijavec Vesna et al, Nepravdno pravo: zbornik referatov, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor, 2001.

Šinkovec Janez, Tratar Boštjan, Zakon o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso, Založniška hiša Primath, Ljubljana, 2003.

Ude Lojze, Civilno procesno pravo, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2002.

Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 1. knjiga, Uradni list in GV Založba, Ljubljana, 2005.

Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 2. knjiga, Uradni list in GV Založba, Ljubljana, 2006.

Ude Lojze, Betetto Nina, Galič Aleš, Rijavec Vesna, Wedam Lukić Dragica, Zobec Jan, Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 3. knjiga, Uradni list in GV Založba, Ljubljana, 2009.

Wedam-Lukić Dragica, Polajnar-Pavčnik Ada, Nepravdni postopek: zakon s komentarjem, Časopisni zavod Uradni list SR Slovenije, Ljubljana, 1989.

7.2 PRAVNI PREDPISI

Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631).

Stvarnopravni zakonik (Uradni list RS, št. 87/02 in 91/13).

Zakon o duševnem zdravju (Uradni list RS, št. 77/08, 46/15 – odl. US in 44/19 – odl. US).

Zakon o evidentiranju nepremičnin (Uradni list RS, št. 47/06, 65/07 – odl. US, 79/12 – odl. US, 61/17 – ZAID, 7/18 in 33/19).

Zakon o izvršbi in zavarovanju (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14, 58/14 – odl. US, 54/15, 76/15 – odl. US, 11/18 in 53/19 – odl. US).

Zakon o nepravdnem postopku (Uradni list RS, št. 16/19).

Zakon o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17 in 16/19 – ZNP-1).

7.3 SODNE ODLOČBE

Up-79/06.

Sklep II Ips 164/93 z dne 21. 4. 1993.

VSK sklep I Cp 292/2006 z dne 11. 10. 2006.

VSL sklep I Cp 566/2007 z dne 21. 2. 2007.

VSM sklep I Cp 1999/2009 z dne 17. 12. 2009.

VSL sklep I Cp 1015/2010 z dne 19. 5. 2010.

VSL sklep II Cp 1589/2010 z dne 18. 8. 2010.

VSL sklep II Cp 4292/2010 z dne 2. 3. 2011.

VSL sklep I Cp 227/2011 z dne 7. 9. 2011.

VSL sklep I Cp 246/2012, z dne 9. 2. 2012.

VSL sklep I Cp 2181/2011 z dne 21. 3. 2012.

VSL sklep II Cp 15/2012 z dne 11. 7. 2012.

VSK sklep I Cp 469/2015 z dne 8. 9. 2012.

VSL sklep II Cp 1226/2012 z dne 3. 10. 2012.

VSL sklep II Cp 2345/2013 z dne 13. 9. 2013.

VSL sklep II Cp 3039/2013 z dne 20. 10. 2013.

VSL sklep II Cp 2736/2013 z dne 22. 10. 2013.

VSL sklep I Cp 2684/2013 z dne 23. 10. 2013.

Sklep II Ips 228/2012 z dne 27. 2. 2014.

VSRS sklep II Ips 218/2012, z dne 20. 3. 2014.

Sodba III Ips 25/2013 z dne 23. 5. 2014.

VSL sklep II Cp 2735/2014 z dne 15. 10. 2014.

VSRS sklep II Ips 121/2014 z dne 11. 12. 2014.

VSL sklep II Cp 3014/2014 z dne 17. 12. 2014.

VSL sklep I Cp 3524/2014 z dne 19. 2. 2015.

VSL sklep I Cp 913/2015 z dne 15. 5. 2015.

VSL sklep II Cp 1021/2015 z dne 3. 6. 2015.

VSL sklep I Cp 1326/2015 z dne 10. 6. 2015.

VSL sklep I Cp 1233/2015 z dne 8. 7. 2015.

VSL sklep I Cp 1887/2015 z dne 9. 9. 2015.

VSL sklep I Cp 2601/2015 z dne 18. 11. 2015.

VSL sklep I Cp 3478/2015 z dne 23. 3. 2016.

VSL sklep I Cp 936/2016 z dne 22. 6. 2016.

VSL sklep I Cp 235/2016, z dne 30. 6. 2016.

VSL sklep III Cp 2473/2016, z dne 5. 10. 2016.

VSRS sklep Cp 11/2016 z dne 24. 10. 2016.

VSRS sklep II Ips 91/2016 z dne 17. 11. 2016.

VSL sklep II Cp 2955/2016 z dne 23. 11. 2016.

VSL sklep I Cp 1742/2016 z dne 30. 11. 2016.

VSL sklep II Cp 2211/2016, z dne 11. 1. 2017.

VSL sklep II Cp 2863/2016 z dne 18. 1. 2017.

VSL sklep II Cp 3062/2016 z dne 18. 1. 2017.

VSM sklep I Cp 38/2017 z dne 7. 2. 2017.

VSL sklep I Cp 2977/2016, z dne 9. 2. 2017.

VSL sklep I Cpg 209/2017 z dne 8. 3. 2017.

VSM Sklep III Cp 451/2017 z dne 10. 5. 2017.

VSL Sklep I Cpg 207/2017 z dne 20. 6. 2017.

VSL Sklep I Cp 1021/2017 z dne 19. 7. 2017.

VSL Sklep II Cp 843/2017 z dne 26. 7. 2017.

VSRS Sklep II Ips 215/2017 z dne 10. 8. 2017.

VSL Sklep I Cp 2268/2017 z dne 11. 10. 2017.

VSL Sklep I Cp 505/2017 z dne 25. 10. 2017.

Sklep II Cp 1402/2017 z dne 25. 10. 2017.

VSL Sklep II Cp 1640/2017 z dne 29. 11. 2017.

VSL Sklep I Cp 1430/2017 z dne 6. 12. 2017.

VSL Sklep I Cp 1520/2017 z dne 10. 1. 2018.

VSL Sklep II Cp 1987/2017 z dne 17. 1. 2018.

VSL Sklep II Cp 142/2018 z dne 24. 1. 2018.

VSRS Sklep II Ips 31/2018 z dne 22. 2. 2018.

VSL Sklep IV Cp 2811/2017 z dne 8. 3. 2018.

VSL Sklep II Cp 2136/2017 z dne 28. 3. 2018.

VSL Sklep I Cp 2910/2017 z dne 23. 5. 2018.

VSL Sklep II Cp 911/2018 z dne 22. 8. 2018.

VSL Sklep I Cp 1056/2018 z dne 12. 9. 2018.

VSL Sklep I Cp 849/2018 z dne 7.11.2018.

VSRS Sklep II Ips 264/2018 z dne 28. 3. 2019.

VSM Sklep I Cp 192/2019 z dne 29. 3. 2019.

VSL Sklep I Cp 77/2019 z dne 22. 5. 2019.

VSC Sklep Cp 71/2019 z dne 19. 6. 2019.